

निर्गम ग्रंथ

निर्गम:- ग्रीक "एक्सोडस्" वरून. हिब्रू शास्त्रात याला "वेलेशेमोथ" म्हणतात-म्हणजे "ही त्यांची नावे" (या ग्रंथाचे पहिले शब्द पाहा).

लेखक:- मोशे. मोशाच्या ग्रंथपंचकातील दुसरा ग्रंथ.

काळ:- उत्पत्तिग्रंथाच्या शेवटल्या ओवीपासून निर्गमाच्या आरंभापर्यंत ३५० वर्षे लोटली. याकोब मिसर देशात गेल्यापासून ११५ वर्षांनी इस्राएल लोकांवर जाचजुलूम होऊ लागला. इस्राएल लोकांची मोशाच्या द्वारे मिसरातून सुटका ख्रिस्त पूर्व १४९१ व्या वर्षी झाली.

१. निर्गम:- या ग्रंथाचा आशयविशेष "खंडणी" आहे. इस्राएलाची खंडणी रक्ताच्या द्वारे झाली. इस्राएल लोकांस खंडून घेतल्यावर त्यांना देवाशी आपण संबंध कसा ठेवावा हे शिकवावयाचे होते, म्हणजे उपासना, सहभागिता व सेवा यांची त्यांना योग्य कल्पना व्हावी म्हणून आज्ञा-नियमशास्त्र देण्यात आले. निवासमंडपाकडून देवाकडे जाण्याचा मार्ग शिकविण्यात आला. नियमशास्त्र पूर्णपणे पाळता येणार नव्हते म्हणून यज्ञ, अर्पण व याजक नेमून दिले. प्रभू येशू ख्रिस्त जो "वधलेला कोकरा" त्याच्या रक्ताच्या द्वारे, पापी मनुष्ये सैतानाच्या दासपणातून देव कसे खंडून घेणार आहे व हे सर्व त्याच्या कृपेनेच होणार, या गोष्टींचे एक ऐतिहासिक चित्र या ग्रंथात रेखाटले आहे.

२. निर्गम या ग्रंथात जितक्या उपमा व रूपके आढळतात, तितकी पवित्र शास्त्राच्या इतर ग्रंथांत आढळत नाहीत. मोशे हा इस्राएल लोकांचा पुढारी, संदेष्टा व तारणारा झाला; हे ख्रिस्ताचे रूपक आहे. अहरोन मुख्य याजक, ख्रिस्त आमचा मुख्य याजक याचे रूपक आहे. रक्ताने खंडणी (वल्हांडण सण) प्रभू येशूचे वधस्तंभा-वरील रक्त व अर्पण यांचे रूपक आहे. तांबड्या समुद्रातून पार जाणे, हे पवित्र आत्म्याच्या सामर्थ्याने होणाऱ्या नव्या जन्माचे रूपक आहे. अग्निस्तंभ व मेघस्तंभ हे देवाचे वाट दाखविणे व संरक्षण याचे रूपक आहे. वरून पडलेला मान्ना, हे प्रभू येशू ख्रिस्त स्वर्गातून उतरलेली जीवनी भाकर याचे रूपक आहे. खडक-ख्रिस्ताचे रूपक: निवास मंडप देवाजवळ जाण्याचा मार्ग, याचे रूपक आहे.

३. मोशेला पहिल्या ४० वर्षांपर्यंत मी कोणी मोठा आहे असे वाटे. पुढच्या ४० वर्षांपर्यंत मी कोणी नाही असे वाटे. त्याच्या पुढच्या ४० वर्षांत देवाने त्याला मोठे केले.

४. नव्या करारातील ग्रंथात निर्गमाचे उल्लेख- मार्क. १२:२६. योहान. ६:३१, ३२, ३९. प्रे. कृ. ७:२४, ३०. १ करिंथ. १०:२, ३, ४, ७. इब्री. ९:२, १९, २२; ११:२३; २४,२९; १२:१८, २०, २४. १ पेत्र. २:९.

प्रस्तावना: निर्गम पुस्तकाचे महत्त्व

मिसरमधील छळ आणि मोशेला पाचारण (अध्याय १-६)

मिसरवरील पीडा आणि सुटका (अध्याय ७-१२)

मिसरमधून बाहेर पडणे आणि तांबडा समुद्र ओलांडणे (अध्याय १३-१८)

सिनाय पर्वतावर करार आणि नियम (अध्याय १९-२४)

निवासमंडपाचे आदेश आणि बांधकाम (अध्याय २५-४०)

मिसरमधील छळ आणि मोशेला पाचारण (निर्गम अध्याय १-६)

१. अध्याय १: क्रूर छळ आणि देवाचे अविस्मरणीय वचन

- **संख्यावृद्धीचा चमत्कार:** याकोबाच्या कुळातील केवळ ७० लोक मिसरमध्ये स्थायिक झाले होते (निर्गम १:५), पण अनेक शतकांत त्यांची संख्या **अकल्पनीय वेगाने वाढली** (निर्गम १:७). हे केवळ एक जैविक वाढ नव्हते, तर अब्राहामाला दिलेल्या देवाच्या वचनाची (उत्पत्ति १५:५; २२:१७) ती **जिवंत साक्ष** होती. मिसरच्या भूमीत, जिथे त्यांना आश्रय मिळाला होता, तिथेच देवाने आपल्या वचनाची शक्ती दाखवून दिली.
- **नवा फारो: भीती आणि क्रूरतेचा अवतार:** योसेफाला ओळखणाऱ्या राजाचे राज्य संपल्यावर, एक नवीन फारो सत्तेवर आला (निर्गम १:८). या फारोच्या मनात इब्री लोकांबद्दल **अतुलनीय भीती** निर्माण झाली (निर्गम १:९-१०). त्यांची वाढती संख्या त्याला आपल्या सत्तेसाठी धोका वाटू लागली. या भीतीपोटी त्याने एक अत्यंत क्रूर आणि अमानवी निर्णय घेतला: इब्री लोकांना गुलाम बनवण्याचा (निर्गम १:११).
- **गुलामगिरीचे भीषण चक्र:** फारोने इस्राएल लोकांवर प्रचंड ओझे लादले. त्यांना सक्तीने कठोर कामे करायला लावली, जसे की 'पिथोम' आणि 'रामसेस' ही धान्य साठवण्याची शहरे बांधणे (निर्गम १:११). त्यांच्या जीवनात **असह्य क्रूरता आणि कटुता** भरली (निर्गम १:१४). त्यांचे जीवन अक्षरशः नरक बनले, तरीही देवाने त्यांना दिलेले वचन पूर्ण होत होते - त्यांची संख्या वाढतच राहिली (निर्गम १:१२).

- **बालकांची हत्या: क्रूरतेची परिसीमा:** केवळ गुलामगिरी पुरेनाशी झाल्यावर, फारोच्या क्रूरतेने कळस गाठला. त्याने इब्री सुइणींना (शिप्रा आणि पुवा) आज्ञा दिली की, इब्री स्त्रियांना मुलगा झाल्यास त्याला तात्काळ ठार करावे, पण मुलगी झाल्यास जिवंत ठेवावे (निर्गम १:१५-१६). हे मानवी इतिहासातील सर्वात घृणास्पद आदेशांपैकी एक होता, जो जन्म घेण्यापूर्वीच जीवनाचा हक्क हिरावून घेण्याचा प्रयत्न करत होता.
- **देवावरील विश्वास आणि सुइणींचा धैर्य:** परंतु, ज्या सुइणींनी देवाचे भय बाळगले, त्यांनी फारोच्या आज्ञेचे उल्लंघन केले (निर्गम १:१७). त्यांनी मुलांचे जीव वाचवले. त्यांचे हे कृत्य केवळ मानवी करुणेची नव्हे, तर देवावरील अढळ विश्वासाची साक्ष होती. त्यांच्या या साहसामुळे देवाने त्यांना आशीर्वाद दिला आणि त्यांना स्वतःची कुटुंबे दिली (निर्गम १:२०-२१). शेवटी, फारोने आपल्या सर्व लोकांना आज्ञा दिली की, प्रत्येक नवजात इब्री मुलाला नाईल नदीत फेकून द्यावे (निर्गम १:२२).

सारांश: मानवी क्रूरता, अनिश्चितता आणि भीती देवाच्या सार्वभौम योजनेला कधीही थांबवू शकत नाही. छळाच्या आणि मृत्यूच्या दारातही, देव आपल्या वचनाशी प्रामाणिक राहतो आणि आपल्या लोकांची संख्या वाढवतो, कारण त्याचा एक महान उद्देश आहे.

२. अध्याय २: दैवी संरक्षण आणि अज्ञात भविष्य

- **नियतीला आव्हान देणारा जन्म:** लेवी घराण्यातील अम्माम आणि योखेबेद यांना एक सुंदर मुलगा झाला (निर्गम २:१-२). फारोच्या क्रूर आदेशापासून त्याचे संरक्षण करण्यासाठी, आईने त्याला तीन महिने लपवून ठेवले. जेव्हा ते शक्य झाले नाही, तेव्हा तिने त्याला एका टोपलीत (अखेरीन) ठेवून नाईल नदीच्या काठावर, बोरुंच्या झुडपात ठेवले (निर्गम २:३). ही केवळ एक आईची हताश कृती नव्हती, तर देवाच्या अदृश्य हाताचे कार्य होते.
- **राजवाड्यात मोशेचा प्रवेश:** दैवी योजना इतकी अद्भुत होती की, फारोच्या मुलीला स्नान करताना ती टोपली दिसली. तिने त्या बालकावर दया केली आणि त्याला दत्तक घेतले (निर्गम २:५-६, १०). देवाच्या अद्भुत योजनेने, ज्या राजाने इब्री मुलांना ठार मारण्याची आज्ञा दिली होती, त्याच्याच राजवाड्यात एका इब्री बालकाचे राजकुमाराप्रमाणे संगोपन झाले. मोशेचे नाव 'पाण्यातून काढलेला' असे ठेवले गेले (निर्गम २:१०).
- **मोशेचे राजवाड्यातील शिक्षण:** मोशेला मिसरमधील सर्वोत्तम शिक्षण मिळाले (प्रेषित ७:२२). तो त्यांच्या सर्व विद्यांमध्ये आणि सामर्थ्यामध्ये निष्णात झाला. हे शिक्षण

त्याला भविष्यातील महान नेतृत्वासाठी तयार करत होते, जेणेकरून तो आपल्या लोकांना एका महाशक्तीशाली राष्ट्रातून बाहेर काढू शकेल.

- **स्वजातीबद्दल कळवळा:** मोठा झाल्यावर, मोशेने आपल्या इब्री लोकांचे दुःख पाहिले (निर्गम २:११). एका प्रसंगी, त्याने एका मिसरीला एका इब्रीला मारताना पाहिले आणि त्या मिसरीला ठार केले (निर्गम २:१२). हा प्रसंग त्याची **आपल्या लोकांविषयीची सहानुभूती आणि न्यायाची तीव्र भावना** दर्शवतो.
- **पलायन आणि देवाचे मार्गदर्शन:** मोशेने केलेल्या कृत्याबद्दल फारोला कळल्यावर, मोशेला आपला जीव वाचवण्यासाठी मिसर सोडून मिद्यान देशात पळून जावे लागले (निर्गम २:१५). तिथे तो एका याजकाच्या (यिथ्रो) घरी राहू लागला आणि त्याच्या मुलीशी (सिप्पोरा) लग्न करून मेंढपाळ म्हणून जीवन जगू लागला (निर्गम २:२१). हे पलायन त्याच्या जीवनातील एक महत्वाचा टप्पा होता, जिथे त्याला नम्रता आणि एकाकीपणात देवाची प्रतीक्षा करायला शिकवले.

सारांश: देव आपल्या योजनेतील व्यक्तींना जन्मापासूनच संरक्षित करतो आणि त्यांना अनपेक्षित मार्गाने तयार करतो. मानवी चुका किंवा अपयशही देवाच्या मोठ्या उद्देशाचा भाग असू शकतात, ज्यामुळे व्यक्तीला आवश्यक अनुभव आणि नम्रता प्राप्त होते.

३. अध्याय ३: जळत्या झुडपातून देवाचा तेजस्वी पुकार

- **पवित्र भूमीवर साक्षात्कार:** मोशे मिद्यानमध्ये आपल्या सासऱ्याच्या मेंढ्या चारत असताना, होरेब पर्वतावर (जो नंतर 'देवाचा पर्वत' म्हणून ओळखला गेला) त्याला एक अद्भुत दृश्य दिसले: एक झुडूप जळत होते, पण ते भस्म होत नव्हते (निर्गम ३:१-२). हे केवळ एक नैसर्गिक दृश्य नव्हते, तर **देवाच्या अदृश्य उपस्थितीचे आणि सामर्थ्याचे** ते प्रतीक होते.
- **देवाचा पवित्र आवाज आणि ओळख:** त्या जळत्या झुडपातून देवाने मोशेला हाक मारली. देवाने स्वतःची ओळख "मी अब्राहामचा देव, इसहाकचा देव आणि याकोबचा देव आहे" अशी करून दिली (निर्गम ३:६). हा देवाचा एक शक्तिशाली पुनरुच्चार होता की, तो केवळ एक तात्पुरता देव नाही, तर **इतिहासाचा देव, कराराचा देव आणि पिढ्यान्पिढ्या विश्वासू असलेला देव** आहे.
- **देवाचा उद्देश प्रकट:** देवाने मोशेला सांगितले की त्याने आपल्या लोकांचे (इस्राएलांचे) मिसरमधील दुःख पाहिले आहे आणि त्यांच्या हाका ऐकल्या आहेत (निर्गम ३:७). त्यांची

दयनीय अवस्था देवाच्या मनात होती आणि आता त्यांना सोडवून एका चांगल्या, विस्तीर्ण, दुधाचे व मधाचे देश असलेल्या कनानामध्ये घेऊन जाण्याची त्याची **अढळ इच्छा** होती (निर्गम ३:८).

- **मोशेला नेतृत्वाची आज्ञा: अशक्य कार्य:** देवाने मोशेला मिसरच्या फारोकडे जाण्याची आणि आपल्या लोकांना बाहेर आणण्याची थेट आज्ञा दिली (निर्गम ३:१०). मोशेला हे कार्य **अशक्यप्राय** वाटले. "मी कोण की फारोकडे जावे आणि इस्राएल लोकांना मिसरमधून बाहेर आणावे?" अशी त्याने नम्रतापूर्वक शंका व्यक्त केली (निर्गम ३:११).
- **देवाचे शाश्वत नाव आणि आश्वासन:** मोशेच्या शंकांवर देवाने त्याला खात्री दिली की तो त्याच्यासोबत असेल (निर्गम ३:१२). त्यानंतर देवाने आपले पवित्र नाव प्रकट केले: "**मी जो आहे तोच मी आहे**" (यहोवा/याहवे). हे नाव देवाच्या **स्वयं-अस्तित्वाचे, शाश्वततेचे आणि अपरिवर्तनीय सामर्थ्याचे** प्रतीक आहे (निर्गम ३:१४). या नावाचा अर्थ असा की देव जो काही आहे, तो तोच आहे आणि तो आपल्या वचनाशी आणि योजनेशी नेहमीच प्रामाणिक राहील. त्याने मोशेला काही चमत्कारांची चिन्हे देखील दिली (निर्गम ३:१५-२२).

सारांश: देव आपल्या लोकांना विसरत नाही. तो योग्य वेळी हस्तक्षेप करतो आणि आपल्या योजनेसाठी योग्य व्यक्तीला (भले तो स्वतःला अपात्र मानत असला तरी) पाचारण करतो. देवाचे नाव 'मी जो आहे तोच मी आहे' हे त्याच्या सार्वभौमत्वाचे आणि त्याच्या सततच्या अस्तित्वाचे एक शक्तिशाली प्रकटीकरण आहे.

४. अध्याय ४: दैवी सामर्थ्य आणि मानवी शंकांचा संघर्ष

- **मोशेच्या शंकांवर दैवी प्रतिसाद:** मोशेने पुन्हा शंका घेतली की इस्राएल लोक त्याच्यावर विश्वास ठेवणार नाहीत की देवाने त्याला पाठवले आहे (निर्गम ४:१). तेव्हा देवाने त्याला खात्री दिली की तो त्याला मदत करेल. देवाने त्याला तीन चमत्कारिक चिन्हे दिली:
 1. त्याची **काठी सापात रूपांतरित होणे** आणि पुन्हा काठी बनणे (निर्गम ४:२-४). (हे देवाच्या नियंत्रणाचे आणि सामर्थ्याचे प्रतीक होते.)
 2. मोशेचा **हात कुष्ठरोगाने ग्रासून बरा होणे** (निर्गम ४:६-७). (हे देवाच्या शुद्धीकरणाचे आणि उपचार करण्याच्या शक्तीचे प्रतीक होते.)

3. नाईल नदीचे पाणी रक्तामध्ये बदलणे (निर्गम ४:९). (हे मिसरी देवांवरील देवाच्या सामर्थ्याचे आणि न्यायनिवाड्याचे प्रतीक होते.)

- **बोलण्याच्या अडचणीवर उपाय:** मोशेने सांगितले की तो बोलण्यात अक्षम आहे आणि "मी बोलू नये" (निर्गम ४:१०). तेव्हा देवाने त्याला आठवण करून दिली की, बोलण्याची शक्ती देणारा तोच आहे (निर्गम ४:११). देवाने त्याला खात्री दिली की, "मी तुझ्या तोंडात आणि त्याच्या तोंडात असेन आणि तुम्हाला काय बोलावे हे शिकवेन" (निर्गम ४:१२). एवढेच नव्हे, तर त्याचा मोठा भाऊ अहरोन त्याला मदत करेल आणि त्याच्यासाठी लोकांसमोर बोलेल अशी व्यवस्था केली (निर्गम ४:१४-१६).
- **देवाचा कडक इशारा:** देवाने मोशेला फारोसमोर जाऊन इस्राएल लोकांना सोडण्याची मागणी करण्यास सांगितले आणि फारोने नकार दिल्यास देवाचा पुत्र (इस्राएल) ठार होईल असा इशारा दिला (निर्गम ४:२१-२३). हे देवाच्या न्यायीपणाचे आणि त्याच्या गंभीर परिणामांचे सूचक होते.
- **मिसरकडे परतीचा प्रवास आणि सुंता:** मोशेने आपल्या सासऱ्याचा निरोप घेतला आणि आपल्या कुटुंबासह मिसरकडे परत निघाला (निर्गम ४:१८-२०). वाटेत एका महत्त्वाच्या घटनेत, देवाला मोशेवर क्रोध आला, कारण त्याने आपल्या मुलाची सुंता केली नव्हती - जी अब्राहामाशी केलेल्या कराराची एक महत्त्वाची खूण होती (निर्गम ४:२४-२६). मोशेची पत्नी सिप्पोरा हिने तात्काळ आपल्या मुलाची सुंता करून ही अडचण दूर केली, ज्यामुळे देवाचा क्रोध शांत झाला.
- **अहरोन मोशेला भेटतो:** अहरोनला देवाकडून मोशेला भेटण्याची आज्ञा मिळाली आणि तो वाळवंटात मोशेला भेटायला गेला (निर्गम ४:२७). दोघांनी इस्राएलच्या वडीलधाऱ्यांची भेट घेऊन त्यांना देवाचा संदेश दिला आणि चमत्कारांची चिन्हे दाखवली (निर्गम ४:२८-३०). लोकांनी या संदेशावर विश्वास ठेवला आणि देवाने आपल्या लोकांकडे लक्ष दिले आहे हे पाहून त्यांनी देवाची उपासना केली (निर्गम ४:३१).

सारांश: देव आपल्या सेवकांच्या मानवी मर्यादा आणि शंकांना ओळखतो, परंतु तो त्यांना दुर्बल स्थितीतही सामर्थ्य आणि मदत देतो. देवाच्या आज्ञापालनात छोटीशीही अवज्ञा मोठी समस्या निर्माण करू शकते, परंतु पश्चात्तापाने त्याचे परिणाम दूर होतात.

५. अध्याय ५: फारोचा उद्दाम नकार आणि वाढलेला छळ

- **देवाचा संदेश फारोसमोर:** मोशे आणि अहरोन यांनी धाडसाने मिसरच्या शक्तिशाली फारोसमोर जाऊन सांगितले की, "इस्राएलाचा देव परमेश्वर सांगत आहे की, माझ्या लोकांना माझ्याप्रीत्यर्थ रानात उत्सव (यज्ञ) करावा म्हणून त्यांना जाऊ द्यावे" (निर्गम ५:१). हा देवाचा सार्वभौम आदेश होता, जो थेट मानवी सत्तेला आव्हान देत होता.
- **फारोचा उद्दामपणा आणि अनादर:** फारोने देवाच्या या आज्ञेचा पूर्णपणे अनादर केला. त्याने उद्दामपणे विचारले, "परमेश्वर कोण आहे की मी त्याचे ऐकावे आणि इस्राएलला जाऊ द्यावे? मी परमेश्वराला ओळखत नाही आणि इस्राएललाही जाऊ देणार नाही" (निर्गम ५:२). हे फारोचे अज्ञान आणि देवावरील गर्विष्ठ अनादर होता, ज्यामुळे त्याला भविष्यात गंभीर परिणाम भोगावे लागणार होते.
- **कष्टांमध्ये क्रूर वाढ:** फारोने मोशे आणि अहरोन यांच्या मागणीचा राग मानला आणि इस्राएल लोकांवरचा छळ अधिक वाढवला. त्यांना पूर्वीप्रमाणेच विटा बनवायला लागतील, पण त्यासाठी आवश्यक असलेले गवत (काट्याकुट्या) स्वतःच गोळा करावे लागेल, असे आदेश दिले (निर्गम ५:६-८). यामुळे कामाचा बोजा अनेक पटींनी वाढला आणि लोकांचे जीवन अधिक दयनीय बनले.
- **इस्राएल लोकांची तक्रार आणि निराशा:** कामाचा बळीगार वाढल्याने आणि दैनंदिन विटांचा कोटा पूर्ण न झाल्याने, इब्री मुकादम (फॉर्मन) मारले गेले. त्यामुळे इस्राएल लोक मोशे आणि अहरोन यांच्यावर चिडले (निर्गम ५:१५-२१). त्यांनी तक्रार केली की, "तुम्हीच आम्हाला फारोच्या दृष्टीने घृणास्पद बनवले आहे आणि आमच्या हातात तलवार दिली आहे." ही लोकांची निराशा आणि देवाच्या योजनेबद्दलची अविश्वासूपणा दर्शवते.
- **मोशेची देवाला विचारणा:** लोकांच्या तक्रारींनी आणि वाढलेल्या छळाने मोशेही निराश झाला. त्याने देवाकडे जाऊन विचारले, "हे परमेश्वरा, तू या लोकांना का दुःख दिले आहेस? तू मला का पाठवले? कारण मी फारोकडे गेल्यापासून त्याने या लोकांना आणखीच त्रास दिला आहे, आणि तू आपल्या लोकांना वाचवले नाहीस!" (निर्गम ५:२२-२३). ही मोशेची प्रामाणिक चिंता आणि देवाच्या योजनेबद्दलची तात्पुरती गोंधळलेली स्थिती होती.

सारांश: देवाच्या आज्ञा नाकारल्यास त्याचे काय भीषण परिणाम होतात हे फारोच्या उदाहरणातून स्पष्ट होते. देवाच्या योजनेत तात्पुरत्या अडचणी आणि कठीण परीक्षा येऊ शकतात, ज्यामुळे लोकांचा विश्वास कसोटीला लागतो. परंतु, यातूनच देवाची महानता, त्याचे सामर्थ्य आणि त्याचे तारण करण्याचे वचन अधिक स्पष्ट होते.

६. अध्याय ६: देवाच्या कराराचा आणि सामर्थ्याचा पुनरुच्चार

- **देवाचा शक्तिशाली प्रतिसाद:** मोशेच्या विचारण्याला देवाने तात्काळ प्रतिसाद दिला. देवाने मोशेला सांगितले, "आता तू पाहाशील की मी फारोशी काय करतो! कारण तो मोठ्या हाताने त्यांना जाऊ देईल आणि मोठ्या हाताने तो त्यांना आपल्या देशातून बाहेर घालवून देईल" (निर्गम ६:१). हे देवाच्या **निश्चित विजयाचे आणि सार्वभौम सामर्थ्याचे** एक स्पष्ट वचन होते.
- **कराराचा देवाचा पुनरुच्चार:** देवाने पुन्हा स्वतःची ओळख "परमेश्वर (यहोवा)" अशी करून दिली (निर्गम ६:२-३). त्याने मोशेला आठवण करून दिली की, त्याने अब्राहाम, इसहाक आणि याकोब यांच्याशी करार केला होता आणि त्यांना कनानाचे वचन दिले होते (निर्गम ६:४). "मी त्यांचा देव आहे" असे त्याने पुन्हा सांगितले. हे देवाच्या **अपरिवर्तनीय कराराचे आणि त्याच्या वचनांच्या प्रामाणिकपणाचे** एक शक्तिशाली प्रकटीकरण होते.
- **तारणाचे स्पष्ट वचन:** देवाने इस्राएल लोकांना स्पष्टपणे सांगितले (निर्गम ६:६-८):
 - "मी तुम्हाला मिस्र्यांच्या कष्टांखालीतून बाहेर काढीन."
 - "मी तुम्हाला त्यांच्या गुलामगिरीतून सोडवीन."
 - "मी तुम्हाला आपला बलवान बाहू उगारून आणि महान न्यायनिवडे करून मुक्त करीन."
 - "मी तुम्हाला आपले लोक करून घेईन आणि तुमचा देव होईन."
 - "मी तुम्हाला ज्या देशाबद्दल मी अब्राहाम, इसहाक आणि याकोब यांच्याशी शपथ घेतली आहे, तो देश देईन."
- **मोशेच्या वंशावळीची नोंद:** या अध्यायात मोशे आणि अहरोन यांच्या वंशावळीची थोडक्यात नोंद आहे (लेवी कुळातून), ज्यामुळे त्यांची दैवी नेमणूक आणि अधिकृतता स्पष्ट होते (निर्गम ६:१४-२७).

- **लोकांचा अविश्वास आणि मोशेची अडचण:** देवाने मोशेला हे सर्व वचन इस्राएल लोकांना सांगायला सांगितले, परंतु लोकांनी दुःख आणि निराशा यामुळे मोशेचे ऐकले नाही (निर्गम ६:९). त्यानंतर, मोशेने देवाला पुन्हा सांगितले की, "इस्राएल लोकच माझे ऐकत नाहीत, तर फारो माझे कसे ऐकेल, कारण मी बोलण्यात अक्षम आहे (माझे ओठ सुंता न झालेले आहेत, म्हणजे बोलण्यात मी बोलबडा आहे)" (निर्गम ६:१०-१३, २८-३०).

सारांश: देवाची योजना कितीही मोठी आणि कठीण असली तरी, तो आपल्या वचनाशी आणि कराराशी कायम प्रामाणिक राहतो. मानवी निराशा किंवा अविश्वास असूनही, देव आपले सामर्थ्य दाखवतो आणि आपल्या लोकांना तारण्यासाठी निश्चितपणे कार्य करतो. त्याचे "मी तुमचा देव होईन आणि तुम्ही माझे लोक व्हाल" हे वचन त्याच्या असीम प्रेमाचे आणि मालकीचे प्रतीक आहे.

मिसरवरील पीडा आणि सुटका (अध्याय ७-१२),

मिसरवरील पीडा आणि सुटका (निर्गम अध्याय ७-१२)

या भागात आपण देवाच्या सामर्थ्याचा आणि न्यायाचा एक अविस्मरणीय देखावा पाहणार आहोत. फारोच्या गर्विष्ठ मनाला नमवण्यासाठी आणि आपल्या लोकांना गुलामगिरीतून मुक्त करण्यासाठी देवाने मिसरवर एक-एक करून कशा भयंकर पीडा पाठवल्या, याचे थरारक वर्णन यात आहे. प्रत्येक पीडा ही देवाच्या सामर्थ्याची आणि मिसरी देवांच्या पोकळपणाची साक्ष होती.

७. अध्याय ७: दैवी आव्हान आणि पहिली दोन पीडा

- **देवाचा संदेश आणि फारोचे कठीण हृदय:** देवाने मोशेला सांगितले की तो फारोसाठी "देव" बनेल आणि अहरोन त्याचा संदेष्टा असेल (निर्गम ७:१). मोशे आणि अहरोन फारोसमोर जातात आणि त्याला इस्राएल लोकांना जाऊ देण्यास सांगतात (निर्गम ७:६). पण, देवाने आधीच सांगितले होते की फारोचे हृदय कठीण होईल (निर्गम ७:३-४), जेणेकरून देवाला आपले महान चमत्कार मिसरमध्ये दाखवता येतील.

- **काठीचे सापात रूपांतर:** मोशे आणि अहरोन यांनी फारोसमोर चमत्कार करण्याची आज्ञा पाळली. अहरोनने आपली काठी जमिनीवर टाकली, आणि ती सापात रूपांतरित झाली (निर्गम ७:१०). परंतु फारोने आपल्या जादूगारांना बोलावले, आणि त्यांनीही त्यांच्या गुप्त विद्येने असेच केले. तरी अहरोनच्या सापाने त्यांच्या सापांना गिळून टाकले (निर्गम ७:११-१२). यातून देवाची शक्ती मिसरच्या जादूगारांच्या शक्तीपेक्षा कितीतरी पटीने श्रेष्ठ आहे हे दाखवले.
- **पहिली पीडा: रक्ताचे पाणी:** फारोचे हृदय कठीण झाल्याने, देवाने पहिली पीडा आणली. अहरोनने आपली काठी नाईल नदीवर उगारताच, नदीचे सर्व पाणी रक्तात बदलले (निर्गम ७:१९-२१). मिसरमधील सर्व जलस्रोत, ज्यात विहिरी आणि भांडी यांचा समावेश होता, रक्ताने भरले. मासे मरून गेले आणि सर्व मिसरी लोकांना पिण्यास पाणी नव्हते. ही पीडा त्यांच्या नाईल नदीच्या देवाची (हापी) शक्तीहीनता दर्शवत होती. सात दिवस ही पीडा राहिली (निर्गम ७:२४-२५).

सारांश: देव आपल्या वचनाशी आणि योजनेशी नेहमीच प्रामाणिक असतो. तो केवळ बोलत नाही, तर कृती करतो. मानवी हट्टीपणा आणि गर्विष्ठपणा देवाच्या सामर्थ्यापुढे काहीही नाही.

८. अध्याय ८: आणखी तीन पीडा आणि फारोचा दुटप्पीपणा

- **दुसरी पीडा: बेडकांचा हल्ला:** फारोने इस्राएल लोकांना जाऊ देण्यास नकार दिल्याने देवाने दुसरी पीडा आणली. मोशेच्या आज्ञेने, नाईल नदीतून असंख्य बेडूक बाहेर आले आणि त्यांनी मिसरचे प्रत्येक घर, स्वयंपाकघरे, शय्यागृह - सर्वत्र भरून टाकले (निर्गम ८:२-६). फारोने मोशेला विनंती केली की बेडकांना दूर करावे आणि वचन दिले की लोकांना जाऊ देईल. मोशेने प्रार्थना करताच बेडूक मेले, पण फारोने पुन्हा आपले हृदय कठीण केले (निर्गम ८:८-१५).
- **तिसरी पीडा: माश्या (घुशी/किडे):** देवाने तिसरी पीडा आणली. अहरोनने आपली काठी जमिनीवर आपटताच, मिसरमधील सर्व धूळ माश्या (किंवा काही ठिकाणी 'घुशी' असा उल्लेख) मध्ये रूपांतरित झाली (निर्गम ८:१६-१७). या माश्यांनी मानवांना आणि जनावरांना त्रास दिला. मिसरचे जादूगार हा चमत्कार करू शकले नाहीत आणि त्यांनी कबूल केले की, "ही तर देवाच बोट आहे!" (निर्गम ८:१८-१९). तरीही, फारोचे हृदय कठीणच राहिले.

- **चौथी पीडा: मोठ्या माश्यांचा थवा (वाळवी/डास):** फारो अजूनही हट्टी राहिल्याने, देवाने चौथी पीडा आणली: **मोठ्या माश्यांचा (किंवा वाळवी/डास) प्रचंड थवा** मिसरच्या घरात आणि भूमीवर आला (निर्गम ८:२१-२२). पण यावेळी देवाने इस्राएल लोक राहत असलेल्या गोशेन देशात ही पीडा येऊ दिली नाही, ज्यामुळे देवाच्या लोकांचे संरक्षण स्पष्ट झाले. फारोने पुन्हा मोशेला विनंती केली आणि लोकांना जाऊ देण्याचे वचन दिले, पण पीडा थांबताच त्याने पुन्हा शब्द फिरवला (निर्गम ८:२८-३२).

सारांश: देवाने फारोला वारंवार संधी दिली, पण फारोचा गर्विष्ठपणा वाढतच गेला. देव आपल्या लोकांचे संरक्षण करतो आणि दुष्टांवर त्याचा न्याय कसा असतो हे तो स्पष्ट करतो.

९. अध्याय ९: देवाचा दंड आणि फारोचा वाढत जाणारा हट्टीपणा

- **पाचवी पीडा: पशूंना महामारी:** फारोने लोकांना जाऊ देण्यास नकार दिल्याने देवाने पाचवी पीडा आणली. मिसरमधील घोड्यांवर, गाढवांवर, उंटांवर, गुरांवर आणि मेंढ्यांवर **भयंकर महामारी** आली, ज्यामुळे अनेक पशू मरण पावले (निर्गम ९:३-४). पण इस्राएली लोकांच्या एकाही पशूला काहीही झाले नाही (निर्गम ९:६). फारोने याची चौकशी केली, तरी त्याचे हृदय कठीणच राहिले (निर्गम ९:७).
- **सहावी पीडा: गळवे आणि फोड:** देवाने मोशेला भट्टीची राख हवेत उडवण्यास सांगितले, ज्यामुळे मिसरच्या लोकांवर आणि पशूंवर **गळवे आणि फोड** उठले (निर्गम ९:८-१०). हे फोड इतके वेदनादायक होते की जादूगारही मोशेसमोर उभे राहू शकले नाहीत. तरीही, देवाने फारोचे हृदय कठीण केले, आणि त्याने मोशेचे ऐकले नाही (निर्गम ९:११-१२).
- **सातवी पीडा: गारपीट आणि आग:** देवाने फारोला अंतिम इशारा दिला की, तो सर्व पीडा पाठवेल जेणेकरून त्याला कळेल की देवासारखा दुसरा कोणी नाही. मग देवाने **भयंकर गारपीट** मिसरवर आणली, ज्यात आग मिसळलेली होती (निर्गम ९:१८-१९). ही गारपीट इतकी तीव्र होती की, मिसरमध्ये कधीच अशी झाली नव्हती. गारांनी झाडे आणि शेते उद्ध्वस्त केली, आणि मनुष्य व पशूंनाही ठार केले (निर्गम ९:२३-२५). फक्त गोशेन प्रदेशात, जिथे इस्राएल लोक होते, तिथे गारपीट झाली नाही (निर्गम ९:२६). फारोने पुन्हा आपल्या पापाची कबुली दिली आणि लोकांना जाऊ देण्याचे वचन दिले, पण गारपीट थांबताच त्याने पुन्हा त्याचे हृदय कठीण केले (निर्गम ९:२७-३५).

सारांश: प्रत्येक पीडेद्वारे देव मिसरी देवदेवतांवर आपले सामर्थ्य दाखवत होता. फारोचा हट्टीपणा वाढत गेला, पण त्यातून देवाचा न्याय आणि त्याचा उद्देश अधिक स्पष्ट होत गेला.

१०. अध्याय १०: टोळांचा थवा आणि अंधार

- **आठवी पीडा: टोळांचा थवा:** फारो अजूनही लोकांस जाऊ देण्यास तयार नसल्याने देवाने आठवी पीडा आणली. मोशेच्या सांगण्यानुसार **टोळांचा प्रचंड थवा** मिसरवर आला, ज्यांनी गारपीटने वाचलेले सर्व हिरवे गवत, झाडे आणि फळे खाऊन टाकली (निर्गम १०:१३-१५). फारोच्या सेवकांनी त्याला विनंती केली की लोकांना जाऊ द्यावे, पण फारो अजूनही हट्टी होता. फारोने मोशेला विनंती केली, पण टोळ निघून जाताच त्याने पुन्हा हृदय कठीण केले (निर्गम १०:१६-२०).
- **नववी पीडा: गूढ अंधार:** देवाने मोशेला आकाशाकडे हात उगारण्यास सांगितले, ज्यामुळे मिसरवर **तीन दिवस गडद अंधार** पसरला (निर्गम १०:२१-२२). हा अंधार इतका दाट होता की, कुणीही कुणाला पाहू शकत नव्हते किंवा जागेवरून हलू शकत नव्हते. पण इस्राएल लोकांच्या घरात प्रकाश होता (निर्गम १०:२३). फारोने लोकांना जाऊ देण्याचे मान्य केले, पण त्यांच्या गुरेढोरे घेऊन जाण्याची परवानगी दिली नाही. मोशेने नकार दिल्यावर फारोचा राग अनावर झाला आणि त्याने मोशेला पुन्हा कधीही न भेटण्याची धमकी दिली (निर्गम १०:२४-२९).

सारांश: देवाची सहनशीलता संपत होती आणि त्याचा न्याय अधिक तीव्र होत होता. फारोचा हट्टीपणा केवळ स्वतःसाठीच नव्हे, तर त्याच्या संपूर्ण राष्ट्रासाठी विनाश आणत होता. देवाच्या लोकांचे संरक्षण त्याचे निवडलेले स्थान स्पष्ट करते.

११. अध्याय ११: शेवटची पीडा आणि सुटकेची तयारी

- **शेवटच्या पीडेची घोषणा:** देवाने मोशेला सांगितले की तो फारो आणि मिसरवर **आणखी एकच पीडा** आणेल, त्यानंतर फारो इस्राएल लोकांना केवळ बाहेर घालवून देणार नाही तर त्यांना पिटाळून लावेल (निर्गम ११:१). ही पीडा इतकी भयानक असेल की, मिसरमध्ये कधीही अशी पीडा आली नसेल आणि त्यानंतर कधीही येणार नाही.

- **पहिल्या जन्माची हत्या:** देवाने घोषणा केली की मिसरमधील प्रत्येक घरातील पहिला जन्मलेला मुलगा मरण पावेल, फारोच्या सिंहासनावर बसलेल्या त्याच्या मुलापासून ते दळणीच्या दासीच्या मुलापर्यंत, तसेच प्रत्येक जनावराचा पहिला जन्मलेला पशूही मरेल (निर्गम ११:५).
- **इस्राएलसाठी संरक्षण:** पण देवाने स्पष्ट केले की, इस्राएल लोकांना कोणत्याही प्रकारचे नुकसान होणार नाही, "जेणेकरून तुम्हाला कळेल की परमेश्वर मिसरी व इस्राएल लोकांमध्ये कसा भेद करतो" (निर्गम ११:७). हे देवाच्या न्यायीपणाचे आणि त्याच्या निवडलेल्या लोकांवरील प्रेमाचे अंतिम प्रकटीकरण होते.
- **मिस्र्यांकडून धनप्राप्ती:** देवाने इस्राएल लोकांना मिस्र्यांकडून सोने, चांदी आणि कपडे मागण्यास सांगितले. मिस्र्यांनी इस्राएल लोकांना घाबरून त्यांना ते दिले (निर्गम ११:२-३). अशा प्रकारे, मिसरमधील त्यांच्या वर्षानुवर्षांच्या गुलामगिरीचा मोबदला त्यांना मिळाला.
- **मोशेचा गौरव:** या पीडेच्या घोषणेनंतर फारोच्या नजरेत आणि मिसरच्या लोकांच्या नजरेत मोशे खूप महान बनला (निर्गम ११:३).

सारांश: देवाने आपल्या वचनाचे पालन केले. त्याची सहनशीलता संपत होती आणि आता त्याचा न्याय अंतिम टप्प्यात पोहोचला होता. ही पीडा देवाचे आपल्या लोकांवरील प्रेम आणि दुष्टांवर त्याचा कठोर न्याय दर्शवते.

१२. अध्याय १२: वल्हांडण सण आणि महान सुटका

वल्हांडण सणाची स्थापना : देवाने इस्राएल लोकांना एका विशेष सणाची स्थापना करण्यास सांगितले, जो वल्हांडण सण म्हणून ओळखला जातो. या सणाच्या दिवशी, प्रत्येक कुटुंबाने एक वर्षाचे निर्दोष कोकरू किंवा बकरे घ्यायचे होते (निर्गम १२:३-५). ते कोकरू मारायचे आणि त्याचे रक्त आपल्या घराच्या दाराच्या चौकटीवर लावायचे होते (निर्गम १२:७).

- **देवाचा दूत आणि रक्ताचे संरक्षण:** देवाने सांगितले की, तो मिसरभर फिरून प्रत्येक पहिल्या जन्माला मारेल (निर्गम १२:१२). पण ज्या घराच्या दारावर कोकराचे रक्त लावलेले असेल, त्या घरातील लोकांना तो "वल्हांडून" (पसहा करून) जाईल - म्हणजेच त्यांना स्पर्श करणार नाही (निर्गम १२:१३).

- **पसहा भोजन आणि बेखमीर भाकरी:** इस्राएल लोकांना त्या रात्री भाजलेले कोकरू, बेखमीर भाकरी (खमीर नसलेली भाकरी) आणि कडू पालेभाज्या खायच्या होत्या, आणि प्रवासाला तयार असल्याप्रमाणे त्यांचे कपडे घालायचे होते (निर्गम १२:८-११). त्यांना हे कार्य त्वरित करायचे होते कारण त्यांना लगेचच मिसरमधून बाहेर पडायचे होते. हा सण भविष्यात कायमचा साजरा करण्याची आज्ञा देवाने दिली (निर्गम १२:१४).
- **दहावी पीडा: पहिल्या जन्माची हत्या:** मध्यरात्री, देवाने मिसरमधील प्रत्येक घरातील पहिल्या जन्माला ठार मारले, फारोच्या मुलापासून ते तुरुंगातील कैद्याच्या मुलापर्यंत, आणि जनावरांच्या पहिल्या जन्मालाही (निर्गम १२:२९). मिसरमध्ये मोठा आक्रोश झाला, कारण असे एकही घर नव्हते जिथे कोणी मरण पावले नव्हते (निर्गम १२:३०).
- **फारोचा शरणभाव आणि सुटका:** या भयंकर पीडेनंतर, फारोचा गर्व पूर्णपणे मोडला. त्याने मोशे आणि अहरोन यांना मध्यरात्री उठवले आणि सांगितले, "तुम्ही उठा, तुम्ही आणि इस्राएल लोक, माझ्या लोकांमधून बाहेर पडा! तुम्ही म्हटल्याप्रमाणे परमेश्वराची सेवा करा!" (निर्गम १२:३१). त्याने त्यांना आपली गुरेढोरेही घेऊन जाण्याची परवानगी दिली आणि त्याला आशीर्वाद देण्याची विनंती केली (निर्गम १२:३२).
- **मिसरमधून महान निर्गम:** मिसरच्या लोकांनी इस्राएल लोकांना त्वरित बाहेर जाण्याची घाई केली, कारण त्यांना वाटले की ते सर्व मरणार आहेत (निर्गम १२:३३). इस्राएल लोकांनी मिसर्यांकडून सोने, चांदीचे दागिने आणि कपडे मागितले (निर्गम १२:३५-३६). अशा प्रकारे, सुमारे ६००,००० पुरुष पायी, स्त्रिया आणि मुलांसह, तसेच प्रचंड गुरेढोरे घेऊन मिसरमधून बाहेर पडले (निर्गम १२:३७-३८). त्यांनी मिसरमध्ये ४३० वर्षे वास्तव्य केले होते (निर्गम १२:४०-४१).

सारांश: वल्हांडण सण हा देवाच्या महान तारणाचा आणि न्यायनिवाड्याचा एक चिरंतन उत्सव आहे. रक्ताद्वारे मिळणारे संरक्षण हे येशू ख्रिस्ताच्या त्यागाचे (नवीन करारात) एक शक्तिशाली पूर्वचित्रण आहे. देवाने आपल्या निवडलेल्या लोकांना शक्तिशाली हाताने आणि विस्तारित बाहुंनी गुलामगिरीतून कसे सोडवले, याचे हे एक अविस्मरणीय उदाहरण आहे.

या भागामध्ये, आपण देवाचे सामर्थ्य, त्याचा न्याय आणि आपल्या लोकांसाठी त्याचे तारण अनुभवले. पुढील भागामध्ये आपण मिसरमधून बाहेर पडल्यानंतरच्या प्रवासाची आणि तांबडा समुद्र ओलांडण्याच्या अद्भुत घटनेची माहिती घेऊ.

१३. अध्याय १३: पहिल्या जन्माचे समर्पण आणि देवाचे अदृश्य मार्गदर्शन

- **पहिल्या जन्माचे समर्पण:** मिसरमधील पहिल्या जन्माच्या हत्येनंतर, देवाने इस्राएल लोकांना आपल्यातील प्रत्येक पहिल्या जन्माचा (मानव आणि पशू) स्वतःसाठी पवित्र करण्याची आज्ञा दिली (निर्गम १३:१-२). कारण, देवाच्या सामर्थ्यानेच त्यांचे पहिले जन्म वाचले होते, तर मिस्र्यांचे पहिले जन्म मरण पावले होते. हा विधी देवाच्या तारण आणि मालकी हक्काचे एक चिरंतन स्मारक बनला.
- **खमीराविना भाकरीचा सण :** पसहा सणासोबतच, सात दिवसांसाठी खमीराविना भाकरी खाण्याचा सण साजरा करण्याची आज्ञा दिली (निर्गम १३:३-७). हा सण त्यांना मिसरमधून झालेल्या घाईघाईच्या सुटकेची आणि देवाच्या कृपेची आठवण करून देणारा होता, कारण त्यांना खमीर घालण्यासाठीही वेळ मिळाला नव्हता.
- **प्रवासाचा मार्ग आणि देवाचे मार्गदर्शन:** देवाने इस्राएल लोकांना पलिष्टी लोकांच्या देशातून जवळच्या मार्गाने नेले नाही, कारण देवाला भीती होती की युद्ध पाहिल्यास लोक घाबरून मिसरला परत फिरतील (निर्गम १३:१७). त्याऐवजी, देवाने त्यांना वाळवंटातून, तांबड्या समुद्राच्या मार्गाने फिरवून नेले. हे देवाच्या दूरदृष्टीचे आणि त्याच्या लोकांवरील संरक्षणाचे अद्भुत उदाहरण आहे.
- **अग्निस्तंभ आणि मेघस्तंभ:** देवाच्या महान मार्गदर्शनाचे सर्वात प्रभावी प्रकटीकरण म्हणजे, दिवसा मेघस्तंभाच्या रूपात आणि रात्री अग्निस्तंभाच्या रूपात त्यांच्या पुढे चालणे (निर्गम १३:२१-२२). हा स्तंभ कधीही त्यांच्या पुढून दूर झाला नाही. हा केवळ एक मार्गदर्शक नव्हता, तर देवाच्या सततच्या उपस्थितीचे, संरक्षणाचे आणि नेतृत्वाचे जिवंत प्रतीक होता, जो त्यांना उष्णतेपासून संरक्षण आणि रात्री प्रकाश देत होता.
- **योसेफाची हाडे:** मोशेने योसेफाची हाडे आपल्यासोबत घेतली, कारण योसेफाने इस्राएल लोकांना शपथ दिली होती की देवाने त्यांची भेट घेतल्यावर त्यांनी त्याची हाडे आपल्यासोबत घेऊन जावीत (निर्गम १३:१९; उत्पत्ति ५०:२५). हे देवाच्या वचनाच्या पूर्णतेवरील त्यांच्या विश्वासाचे लक्षण होते.

सारांश: देव आपल्या लोकांचे संरक्षण करतो, त्यांच्या गरजा पुरवतो आणि त्यांना योग्य मार्गाने नेतो, भलेही तो मार्ग मानवी दृष्टिकोनातून लांबचा किंवा कठीण वाटत असला तरी. त्याची सततची उपस्थिती आणि मार्गदर्शन हे त्याच्या लोकांवरील असीम प्रेमाची साक्ष आहे.

१४. अध्याय १४: तांबड्या समुद्रातील अद्भुत तारण

- **फारोचा पाठलाग:** इस्राएल लोक मिसरमधून बाहेर पडल्याचे फारोला कळले, तेव्हा त्याने आपले मन बदलले. 'मी लोकांना का जाऊ दिले?' असा विचार करून, त्याने आपले ६०० निवडक रथ आणि संपूर्ण सैन्य घेऊन इस्राएल लोकांचा पाठलाग केला (निर्गम १४:५-७). फारोने विचार केला की इस्राएल लोक वाळवंटात अडकले आहेत (निर्गम १४:३), आणि त्यांना पकडणे सोपे होईल.
- **इस्राएल लोकांची भीती आणि तक्रारी:** जेव्हा फारोचे सैन्य जवळ आले, तेव्हा इस्राएल लोकांनी भीतीपोटी देवाला आणि मोशेला तक्रारी केल्या (निर्गम १४:१०-१२). त्यांनी म्हटले, "तू आम्हाला मिसरमधून मारण्यासाठी का बाहेर आणले? मिसरमध्ये स्मशाने नव्हती का? मिसरमध्येच राहणे आम्हाला इथं मरण्यापेक्षा बरं होतं." त्यांच्या विश्वासाची कसोटी घेतली जात होती.
- **मोशेचा धैर्यपूर्ण प्रतिसाद:** मोशेने लोकांना धीर दिला आणि म्हटले, "भिऊ नका! शांत उभे राहा आणि परमेश्वराने आज जे तारण केले आहे ते पाहा. ज्या मिसऱ्यांना तुम्ही आज पाहत आहात, त्यांना पुन्हा कधीही पाहणार नाही. परमेश्वर तुमच्यासाठी लढेल, तुम्ही फक्त शांत राहा" (निर्गम १४:१३-१४). हा मोशेचा **देवावरील अविचल विश्वास** होता.
- **तांबडा समुद्र दुभंगणे:** देवाने मोशेला आपली काठी समुद्रावर उगारण्याची आज्ञा दिली (निर्गम १४:१६). तेव्हा देवाने पूर्वेकडील जोरदार वाऱ्याने रात्रभर समुद्र दुभंगला आणि पाणी दोन भिंतींप्रमाणे उभे राहिले, ज्यामुळे इस्राएल लोकांना कोरड्या जमिनीवरून समुद्रातून जाण्याचा मार्ग मिळाला (निर्गम १४:२१-२२).
- **फारोच्या सैन्याचा नाश:** इस्राएल लोकांनी समुद्रातून सुरक्षितपणे प्रवास केला. फारोच्या सैन्याने त्यांचा पाठलाग करण्याचा प्रयत्न केला. पण जेव्हा ते समुद्राच्या मधोमध पोहोचले, तेव्हा देवाने त्यांचे रथ अडकवले आणि त्यांचे चाके काढून टाकली (निर्गम १४:२४-२५). मोशेने पुन्हा आपली काठी समुद्रावर उगारली, आणि पाणी परत येऊन फारोच्या सैन्याला पूर्णपणे गिळून टाकले. एकही मिसरी सैनिक वाचला नाही (निर्गम १४:२६-२८).
- **देवावरील विश्वास:** या महान चमत्काराने इस्राएल लोकांनी परमेश्वराचे भय बाळगले आणि त्यांनी परमेश्वरावर व त्याचा सेवक मोशे याच्यावर विश्वास ठेवला (निर्गम १४:३१).

सारांश: देवाने आपल्या लोकांचे केवळ गुलामगिरीतून तारण केले नाही, तर त्यांना पाठलाग करणाऱ्या शत्रूंपासूनही चमत्कारिकरीत्या वाचवले. तांबड्या समुद्राचे दुभंगणे हे देवाच्या **असीम सामर्थ्याचे आणि त्याच्या लोकांवरील सार्वभौम नियंत्रणाचे** एक अतुलनीय प्रकटीकरण आहे.

१५. अध्याय १५: तारणाचे गीत आणि वाळवंटातील परीक्षा

- **मोशेचे तारणाचे गीत:** तांबडा समुद्र ओलांडल्यानंतर, मोशे आणि इस्राएल लोकांनी देवाची स्तुती करणारे एक शक्तिशाली गीत गायले. या गीतात त्यांनी देवाचे सामर्थ्य, त्याचे गौरव आणि मिस्र्यांवरील त्याचा विजय याचे वर्णन केले (निर्गम १५:१-१८). हे गीत देवाच्या **महान कृत्यांना आणि त्याच्या तारण सामर्थ्याला समर्पित** होते.
- **मिर्यामचे स्तुती गायन:** मोशेची बहीण मिर्याम हिने ढोलकी घेऊन सर्व स्त्रियांसह बाहेर येऊन नाचत आणि स्तुती करत देवाचा गौरव केला (निर्गम १५:२०-२१). हे सामूहिक स्तुती आणि आनंदाचे एक सुंदर दृश्य होते.
- **माराचे कडू पाणी:** तीन दिवस वाळवंटात प्रवास केल्यानंतर त्यांना पाणी मिळाले, पण ते **कडू (मारा)** होते आणि पिण्यायोग्य नव्हते (निर्गम १५:२२-२३). लोकांनी मोशेविरुद्ध कुरकुर करण्यास सुरुवात केली. मोशेने देवाला प्रार्थना केली, तेव्हा देवाने त्याला एक लाकडाचा तुकडा पाण्यात टाकण्यास सांगितले. मोशेने असे करताच, पाणी गोड झाले (निर्गम १५:२५).
- **देवाचा आरोग्य आणि कराराचे वचन:** याच ठिकाणी देवाने सांगितले, "जर तुम्ही परमेश्वराच्या आज्ञा ऐकाल आणि त्याचे नियम पाळाल, तर मी मिस्र्यांवर आलेल्या कोणत्याही रोगाला तुमच्यावर येऊ देणार नाही, कारण **मी परमेश्वर, तुमचा रोग बरा करणारा आहे**" (निर्गम १५:२६). हे देवाच्या आरोग्य देण्याच्या सामर्थ्याचे आणि आज्ञापालनावर आधारित कराराचे वचन होते.
- **एलीममधील विश्रांती:** यानंतर ते एलीम येथे पोहोचले, जिथे पाण्याची बारा झरे आणि सतर खजुरीची झाडे होती (निर्गम १५:२७). हे वाळवंटातील त्यांच्या प्रवासातील एक **विश्रांतीचे आणि ताजेपणाचे ठिकाण** होते, जे देवाच्या कृपाळूपणाची साक्ष देते.

सारांश: देवाच्या महान कृत्यांनंतरही, मानवी स्वभाव त्वरित तक्रारीकडे वळतो. परंतु देव आपल्या लोकांच्या गरजा पूर्ण करतो आणि त्यांच्या परीक्षांमधूनही आपली आरोग्य देणारी आणि कराराची विश्वासूपणा दाखवतो.

१६. अध्याय १६: स्वर्गातून मान्ना आणि लावे पक्ष्यांचा पुरवठा

- **कुरकुर आणि भुकेची तक्रार:** वाळवंटात सिनाच्या वाळवंटात पोहोचल्यावर (मिसरमधून बाहेर पडल्याच्या दुसऱ्या महिन्याच्या पंधराव्या दिवशी), संपूर्ण समाजाने मोशे आणि अहरोन यांच्याविरुद्ध कुरकुर करण्यास सुरुवात केली (निर्गम १६:१-३). त्यांना वाटले की ते उपासमारीने मरतील आणि मिसरमध्ये परत जाण्याची इच्छा व्यक्त केली, जिथे त्यांना भाकर आणि मांस मिळत होते.
- **देवाचा चमत्कारी पुरवठा: मान्ना आणि लावे:** देवाने मोशेला सांगितले की तो त्यांच्यासाठी स्वर्गातून भाकर पाडील. सकाळी **मान्ना** (दंवबिंदूसारखे, गोड चवीचे) दिसेल आणि संध्याकाळी **लावे पक्षी** (मांसासाठी) मिळतील (निर्गम १६:४-५).
- **पुरवठ्याचे नियम:** देवाने मान्ना गोळा करण्यासाठी काही नियम दिले:
 - प्रत्येकाने आपल्या गरजेनुसार रोज गोळा करावे (निर्गम १६:४, १६).
 - ते दुसऱ्या दिवसासाठी साठवून ठेवू नये, कारण ते खराब होईल (निर्गम १६:१९-२०).
 - सहाव्या दिवशी त्यांना दुप्पट गोळा करण्याची परवानगी होती, कारण सातवा दिवस शब्बाथ (विश्रांतीचा दिवस) होता आणि त्या दिवशी मान्ना पडणार नव्हते (निर्गम १६:५, २२-२३).
- **विश्वासाची परीक्षा:** काही लोकांनी देवाची आज्ञा न मानल्याने, त्यांनी साठवलेले मान्ना दुसऱ्या दिवशी खराब झाले आणि त्यात किडे पडले (निर्गम १६:२०). शब्बाथाच्या दिवशी मान्ना गोळा करण्यासाठी बाहेर गेलेल्यांना काहीही मिळाले नाही (निर्गम १६:२७).
- **स्मरणार्थ मान्ना:** देवाने अहरोनला एक ओमरे मान्ना परमेश्वरासमोर एका भांड्यात साठवून ठेवण्यास सांगितले, जेणेकरून पुढील पिढ्यांसाठी ते एक स्मारक राहील (निर्गम १६:३२-३४). इस्राएल लोकांनी ४० वर्षे मान्ना खाल्ले, जोपर्यंत ते कनानामध्ये पोहोचले नाहीत (निर्गम १६:३५).

सारांश: देव आपल्या लोकांच्या गरजा वाळवंटातही पूर्ण करतो, जरी ते तक्रारी करत असले तरी. मान्ना आणि लावे हे देवाच्या असीम पुरवठ्याचे आणि त्याच्या लोकांवरील अविचल काळजीचे प्रतीक होते. हे त्यांच्या विश्वासाची आणि आज्ञापालनाची परीक्षा घेणारे होते.

१७. अध्याय १७: खडकातून पाणी आणि अमालेकाशी युद्ध

- **पाण्यासाठी कुरकुर आणि परीक्षा (मस्सा आणि मरीबा):** इस्राएल लोक पुन्हा पाण्यासाठी कुरकुर करू लागले, कारण रेफिदाम येथे पाणी नव्हते (निर्गम १७:१-२). त्यांनी मोशेला विचारले, "तू आम्हाला मिसरमधून का आणलेस की आम्ही तहानेने मरावे?" मोशेने देवाला हाक मारली, कारण लोक त्याला दगडमार करण्याच्या तयारीत होते (निर्गम १७:४).
- **खडकातून पाण्याचा पुरवठा:** देवाने मोशेला सांगितले की त्याने होरेब येथील एका खडकावर आपली काठी मारावी (निर्गम १७:५-६). मोशेने असे करताच, **खडकातून पाणी बाहेर पडले** आणि लोकांनी ते पिले. मोशेने त्या जागेचे नाव 'मस्सा' (परीक्षा) आणि 'मरीबा' (कुरकुर) असे ठेवले, कारण त्यांनी देवाची परीक्षा घेतली होती (निर्गम १७:७).
- **अमालेकाशी युद्ध:** रेफिदाम येथे असताना, अमालेकी लोक इस्राएलवर हल्ला करण्यासाठी आले (निर्गम १७:८). मोशेने यहोशवाला सांगितले की त्याने पुरुषांना घेऊन अमालेकाशी लढावे, तर मोशे अहरोन आणि हूर यांच्यासोबत टेकडीच्या शिखरावर जाईल (निर्गम १७:९).
- **मोशेच्या उंचावलेल्या हातांची शक्ती:** जेव्हा मोशेने आपले हात वर केले, तेव्हा इस्राएल जिंकले; पण जेव्हा त्याने आपले हात खाली केले, तेव्हा अमालेकी जिंकले (निर्गम १७:११). मोशेचे हात थकून गेल्यावर, अहरोन आणि हूर यांनी त्याला आधार दिला आणि त्याचे हात सूर्यास्तापर्यंत वर धरून ठेवले (निर्गम १७:१२). अशा प्रकारे, यहोशवाने अमालेकांना हरवले (निर्गम १७:१३).
- **देवाचा विजय आणि वचनाची नोंद:** देवाने मोशेला हे युद्ध एका पुस्तकात लिहून ठेवण्यास आणि यहोशवाला वाचण्यास सांगितले, कारण तो अमालेकांच्या स्मृतीला पृथ्वीवरून पूर्णपणे मिटवून टाकेल (निर्गम १७:१४). मोशेने एक वेदी बांधली आणि तिला "परमेश्वर माझा ध्वज आहे" (यहोवा-निस्सी) असे नाव दिले (निर्गम १७:१५-१६).

सारांश: देव आपल्या लोकांच्या गरजा पूर्ण करण्यासाठी असामान्य मार्गांचा अवलंब करतो, अगदी खडकातून पाणी काढण्यासारखे. देवावर पूर्ण विश्वास ठेवून, आध्यात्मिक संघर्षात (हात वर करणे) देवावर अवलंबून राहणे हे विजयासाठी किती महत्त्वाचे आहे हे अमालेकाशी झालेल्या युद्धातून स्पष्ट होते.

१८. अध्याय १८: यिथोचे मार्गदर्शन आणि नेतृत्वाचे पुनर्गठन

- **यिथोची भेट:** मोशेचा सासरा यिथो, जो मिद्यानचा याजक होता, त्याला देवाने मोशे आणि इस्राएल लोकांसाठी काय केले होते हे कळले (निर्गम १८:१). त्याने मोशेची पत्नी सिप्पोरा आणि तिच्या दोन मुलांना (गर्शम आणि एलीयेजर) घेऊन मोशेला वाळवंटात, देवाच्या पर्वतावर भेटायला आला (निर्गम १८:२-५).
- **देवाच्या कृत्यांचे कथन:** मोशेने यिथोला देवाने मिस्र्यांवर आणि फारोवर कसे महान न्यायनिवाडे केले, आणि वाटेत त्यांना कोणत्या अडचणी आल्या आणि देवाने त्यांना कसे सोडवले, हे सर्व सांगितले (निर्गम १८:८).
- **यिथोची स्तुती आणि अर्पण:** यिथोने परमेश्वराची स्तुती केली आणि म्हटले, "आता मला कळले आहे की परमेश्वर इतर सर्व देवांपेक्षा महान आहे!" (निर्गम १८:१०-११). त्याने परमेश्वराला होमार्पण आणि यज्ञ अर्पण केले. अहरोन आणि इस्राएलचे सर्व वडीलधारे यिथोसोबत देवाच्या उपस्थितीत जेवण करण्यास आले (निर्गम १८:१२).
- **मोशेवरील कामाचा बोजा:** दुसऱ्या दिवशी, मोशे लोकांचा न्यायनिवाडा करण्यासाठी बसला. लोक सकाळपासून संध्याकाळपर्यंत मोशेसमोर उभे राहिले, कारण तो त्यांच्यातील सर्व वाद सोडवत होता (निर्गम १८:१३-१६).
- **यिथोचा शहाणपणाचा सल्ला:** यिथोने मोशेला सांगितले की तो जे करत आहे ते चांगले नाही आणि तो आणि त्याच्यासोबतचे लोक थकले जातील (निर्गम १८:१७-१८). यिथोने सल्ला दिला की, मोशेने देवासमोर लोकांचा मध्यस्थ म्हणून राहावे आणि लोकांना देवाचे नियम व आज्ञा शिकवाव्यात. पण, लोकांचे छोटे-मोठे वाद सोडवण्यासाठी त्याने **नीतीमान, सत्यप्रिय आणि लोभी नसलेले** हजारो, शेकडो, पन्नास आणि दहा जणांवर अधिकारी नेमावेत (निर्गम १८:१९-२२).
- **सल्ल्याची अंमलबजावणी:** मोशेने यिथोचे ऐकले आणि त्याने सांगितल्याप्रमाणे केले (निर्गम १८:२४). त्याने इस्राएलमधून लायक पुरुषांना निवडले आणि त्यांना लोकांवर अधिकारी नेमले. मोठे प्रश्न मोशेकडे येत होते, पण लहान प्रश्न अधिकारी सोडवत होते (निर्गम १८:२५-२६). त्यानंतर यिथो आपल्या देशात परतला (निर्गम १८:२७).

सारांश: महान नेत्यांनाही सल्ल्याची आणि कामाच्या वाटणीची गरज असते. देव केवळ लोकांना सोडवत नाही, तर त्यांच्यासाठी योग्य नेतृत्व आणि व्यवस्थापन प्रणाली देखील स्थापित करतो. यिथोचा सल्ला हा **कुशल व्यवस्थापन आणि नेतृत्वातील योग्य प्रतिनिधीकरणाचे** एक उत्तम उदाहरण आहे.

या भागामध्ये, आपण मिसरमधून झालेल्या महान सुटकेचे, देवाच्या अद्भुत मार्गदर्शनाचे आणि वाळवंटातील त्यांच्या प्रवासादरम्यान त्याने केलेल्या पुरवठ्याचे दर्शन घेतले. पुढील भागामध्ये आपण सिनाय पर्वतावर देवाने केलेल्या कराराचे आणि दिलेल्या नियमांचे महत्त्व पाहू.

सिनाय पर्वतावर करार आणि नियम (निर्गम अध्याय १९-२४)

१९. अध्याय १९: सिनाय पर्वतावर देवाची पवित्र उपस्थिती

- **सिनाय पर्वतावर आगमन:** मिसरमधून बाहेर पडल्याच्या तिसऱ्या महिन्यात, इस्राएल लोक सिनाय वाळवंटात, सिनाय पर्वताच्या पायथ्याशी पोहोचले (निर्गम १९:१-२). हा तोच पर्वत होता जिथे देवाने जळत्या झुडपातून मोशेला पाचारण केले होते. हे ठिकाण आता देवाच्या महान कराराच्या स्थापनेचे केंद्र बनले.
- **देवाची कराराची आमंत्रण:** देवाने मोशेला पर्वतावर बोलावले आणि इस्राएल लोकांना एक शक्तिशाली संदेश दिला (निर्गम १९:३-६): "तुम्ही मिसऱ्यांबरोबर काय केले आहे हे तुम्ही पाहिले आहे; आणि मी तुम्हाला गरुडाच्या पंखावर वाहून आणून माझ्याजवळ आणले आहे. जर तुम्ही माझे ऐकाल आणि माझा करार पाळाल, तर तुम्ही सर्व राष्ट्रांमधून माझा खास निधी (स्वकीय लोक) असाल, कारण सर्व पृथ्वी माझी आहे. आणि तुम्ही मला याजकांचे राज्य आणि पवित्र राष्ट्र असाल." हे देवाचे इस्राएल लोकांसाठी असलेले उत्कृष्ट आणि अद्वितीय आवाहन होते.
- **लोकांची तयारी आणि देवाच्या पवित्रतेचा इशारा:** लोकांनी देवाचा प्रस्ताव स्वीकारला आणि म्हटले, "परमेश्वराने जे काही सांगितले आहे ते सर्व आम्ही करू" (निर्गम १९:८). देवाने मोशेला लोकांना पवित्र होण्यास, आपले कपडे धुण्यास आणि तीन दिवसांसाठी स्त्रियांपासून वेगळे राहण्यास सांगितले (निर्गम १९:१०-११). तिसऱ्या दिवशी, पर्वताच्या पायथ्याशी सीमा आखण्यास सांगितले, कारण पर्वताला स्पर्श करणारा कोणीही मारला जाईल. हे देवाच्या अत्यंत पवित्र आणि भयंकर उपस्थितीची जाणीव करून देण्यासाठी होते (निर्गम १९:१२-१३).
- **देवाचे पर्वतावरील प्रकटीकरण:** तिसऱ्या दिवशी सकाळी, सिनाय पर्वतावर गडगडाट, विजा, ढगांचा गडद थर आणि शिंगाचा अत्यंत मोठा आवाज झाला (निर्गम १९:१६). पर्वत पूर्णपणे धुराने भरला होता, कारण परमेश्वर अग्नीमध्ये त्याच्यावर उतरला होता, आणि संपूर्ण पर्वत अतिशय कंप पावला (निर्गम १९:१८). मोशे बोलला आणि देवाने त्याला

आवाजाने प्रतिसाद दिला (निर्गम १९:१९). देवाने मोशेला पुन्हा लोकांना पर्वतावर चढू न देण्याचा इशारा दिला (निर्गम १९:२१-२४).

सारांश: देव आपल्या लोकांसोबत थेट संबंध ठेवू इच्छितो, पण तो एक **पवित्र देव** आहे. त्याच्या उपस्थितीमध्ये येण्यासाठी पवित्रता आणि आदर आवश्यक आहे. हा प्रसंग देवाच्या भव्यता, सामर्थ्य आणि त्याच्या वचनांच्या महत्त्वावर जोर देतो.

२०. अध्याय २०: दहा आज्ञा: देवाचे नैतिक हृदय

- **देवाच्या तोंडातून नियम:** सिनाय पर्वतावर, देवाने स्वतः आपल्या लोकांना दहा आज्ञा दिल्या, ज्या मानवी इतिहासातील नैतिक कायद्याचा आधार बनल्या (निर्गम २०:१). या आज्ञा मानवी जीवनाच्या सर्व पैलूंना, देवासोबतच्या संबंधांपासून ते एकमेकांसोबतच्या संबंधांपर्यंत, मार्गदर्शन करतात.
- **दहा आज्ञांचे सार:**
 1. **माझ्याशिवाय तुला दुसरे देव नसावेत** (निर्गम २०:३) - देवाच्या एकत्व आणि अनन्यभक्तीवर जोर.
 2. **तू स्वतःसाठी कोणतीही कोरलेली मूर्ती बनवू नकोस** (निर्गम २०:४-६) - मूर्तिपूजेचा निषेध.
 3. **परमेश्वर तुझ्या देवाचे नाव व्यर्थ घेऊ नकोस** (निर्गम २०:७) - देवाच्या नावाचा आदर.
 4. **शब्बाथ दिवस पवित्र मानण्यासाठी लक्षात ठेव** (निर्गम २०:८-११) - विश्रांतीचा आणि देवाच्या निर्मितीचा सन्मान.
 5. **आपल्या पित्याचा आणि मातेचा आदर कर** (निर्गम २०:१२) - कुटुंबातील संबंधांचा पाया.
 6. **तू खून करू नकोस** (निर्गम २०:१३) - मानवी जीवनाचे पावित्र्य.
 7. **तू व्यभिचार करू नकोस** (निर्गम २०:१४) - विवाहाचे पावित्र्य.
 8. **तू चोरी करू नकोस** (निर्गम २०:१५) - संपत्तीचा आदर.
 9. **तू आपल्या शेजाऱ्याविरुद्ध खोटी साक्ष देऊ नकोस** (निर्गम २०:१६) - सत्याचे आणि न्यायाचे महत्त्व.

10. तू आपल्या शेजाऱ्याच्या घराचा, पत्नीचा किंवा कोणत्याही वस्तूचा लोभ धरू नकोस (निर्गम २०:१७) - आंतरिक शुद्धता आणि समाधानी वृत्ती.

- **लोकांची भीती आणि मध्यस्थाची गरज:** लोकांनी देवाचा आवाज ऐकल्यावर खूप भीती वाटली (निर्गम २०:१८-१९). त्यांनी मोशेला विनंती केली की देवाने त्याच्याशी थेट बोलू नये, तर मोशेने त्यांच्यासाठी मध्यस्थी करावी. देवाने मोशेला सांगितले की तो लोकांना भयभीत करण्यासाठी नव्हे, तर त्यांना पाप करण्यापासून परावृत्त करण्यासाठी हे करत आहे (निर्गम २०:२०).
- **वेदीसाठी सूचना:** देवाने वेदी कशी असावी याबद्दल काही सूचना दिल्या (निर्गम २०:२४-२६). ती मातीची किंवा न कोरलेल्या दगडांची असावी, जेणेकरून ती मानवनिर्मित कलेपेक्षा देवाच्या नैसर्गिकतेवर आधारित असेल.

सारांश: दहा आज्ञा हे देवाच्या न्यायी आणि पवित्र स्वभावाचे प्रतिबिंब आहेत. त्या केवळ कायदे नाहीत, तर मानवी जीवनाला योग्य दिशेने नेण्यासाठी आणि देवाशी व इतरांशी निरोगी संबंध ठेवण्यासाठी आवश्यक असलेली मूलभूत नैतिक तत्त्वे आहेत.

२१. अध्याय २१: सामाजिक न्याय आणि कायद्यांचे तपशील

- **दास्यासंबंधी कायदे:** या अध्यायात दास्यत्वाबद्दलचे नियम दिले आहेत (निर्गम २१:२-११). यात इब्री दासाला सहा वर्षांनंतर मुक्त करण्याची तरतूद होती, आणि जर त्याने पत्नीसह दास्यत्व पत्करले असेल तर तिलाही मुक्त करायचे होते. हे मिसरमधील त्यांच्या दास्यत्वाच्या अनुभवाच्या पार्श्वभूमीवर, दासांना अधिक मानवतावादी वागणूक देण्याचे नियम होते.
- **जीवनाचे आणि मृत्यूचे नियम:** खून, मारामारी, आणि अनपेक्षित मृत्यू यांच्याबद्दल नियम दिले आहेत (निर्गम २१:१२-१७). उदा. जाणूनबुजून खून करणाऱ्याला ठार केले जाईल, परंतु अनपेक्षित मृत्यूला आश्रयस्थान मिळेल. आईवडिलांना मारणाऱ्या किंवा शाप देणाऱ्याला मृत्युदंडाची शिक्षा होती. हे जीवनाच्या पावित्र्यावर जोर देतात.
- **नुकसान भरपाईचे कायदे:** मारामारीत झालेल्या शारीरिक दुखापतींसाठी (उदा. गर्भपात, डोळ्याला इजा, दाताला इजा) नुकसान भरपाईचे नियम दिले आहेत (निर्गम २१:१८-२७). "डोळ्यासाठी डोळा, दातासाठी दात" (निर्गम २१:२४) हे सूड घेण्याचा नव्हे, तर न्यायी प्रतिसादाचे आणि समतोल न्यायाचे तत्त्व दर्शवते.

- **जनावरांमुळे होणारे नुकसान:** जनावरांमुळे होणाऱ्या नुकसानीबद्दलचे कायदेही यात समाविष्ट आहेत (निर्गम २१:२८-३६). उदा. जर एखाद्या बैलाने माणसाला मारले तर बैलाला ठार केले जाईल. जर बैल नेहमीच हिंसक असेल आणि मालकाला याची जाणीव असेल, तर मालकालाही दोषी धरले जाईल.

सारांश: देवाने केवळ दहा आज्ञाच दिल्या नाहीत, तर त्या आज्ञांना दैनंदिन जीवनात कसे लागू करायचे यासाठी तपशीलवार नियम दिले. हे नियम **सामाजिक न्याय, मानवी हक्कांचे संरक्षण आणि वैयक्तिक जबाबदारी** यावर जोर देतात.

२२. अध्याय २२: संपत्ती, नैतिक आणि सामाजिक नियम

- **चोरी आणि नुकसान भरपाई:** चोरी केलेल्या वस्तूच्या बदल्यात काय भरपाई द्यायची याचे नियम दिले आहेत (निर्गम २२:१-४). उदा. जर एखाद्याने बैल किंवा मेंढी चोरून मारली किंवा विकली, तर त्याला बैलासाठी पाच बैल आणि मेंढीसाठी चार मेंढ्या परत कराव्या लागतील. हे कायद्याचे कठोर पण न्यायपूर्ण स्वरूप दर्शवते.
- **आगीमुळे आणि जनावरांमुळे होणारे नुकसान:** शेताला आग लागल्यास किंवा जनावरांमुळे नुकसान झाल्यास जबाबदारीचे नियम (निर्गम २२:५-६).
- **ठेवी आणि जबाबदारी:** इतरांकडे ठेवलेल्या वस्तूंना नुकसान झाल्यास किंवा त्या हरवल्यास कायदेशीर जबाबदारीचे नियम (निर्गम २२:७-१५).
- **लैंगिक आणि नैतिक नियम:** कुमारिकेला फसवणे, जादूटोणा, पशुसंभोग आणि मूर्तिपूजा यांचा निषेध (निर्गम २२:१६-२०). मूर्तिपूजेसाठी मृत्युदंडाची शिक्षा होती, कारण ती देवावरील अनन्यभक्तीविरुद्ध होती.
- **दुर्बळांचे संरक्षण:** विधवा, अनाथ आणि परदेशी यांना त्रास देऊ नका असे स्पष्टपणे सांगितले आहे (निर्गम २२:२१-२४). देवाने त्यांना त्रास देणाऱ्यांना स्वतः शिक्षा करण्याची धमकी दिली. या नियमांनी देवाच्या करुणेचे आणि दुर्बळांबद्दलच्या काळजीचे दर्शन घडवले.
- **कर्ज आणि गरिबांना मदत:** कर्जदारांना व्याज न लावण्याचे आणि गरिबांना मदत करण्याचे नियम (निर्गम २२:२५-२७). जर एखाद्या गरिबाचे वस्त्र तारण म्हणून घेतले असेल तर ते सूर्यास्तापूर्वी त्याला परत द्यावे.

- **इतर विविध नैतिक नियम:** न्यायमूर्तीना किंवा देवाचा अनादर न करणे, पहिल्या फळांचे अर्पण करणे, पवित्र अन्न न खाणे (निर्गम २२:२८-३१).

सारांश: हे कायदे केवळ बाह्य कृतींवरच नव्हे, तर **नैतिक प्रामाणिकपणा आणि सामाजिक जबाबदारीवरही** भर देतात. देवाचे नियम केवळ वैयक्तिक पवित्राचेच नव्हे, तर न्यायपूर्ण आणि करुणामय समाजाच्या स्थापनेसाठीही होते.

२३. अध्याय २३: न्याय, सामाजिक नीतिमत्ता आणि देवाचे आशीर्वाद

- **न्याय आणि साक्षीसंबंधी नियम:** खोटी साक्ष न देणे, बहुसंख्य लोकांचे अनुसरण करतानाही वाईटाकडे न झुकणे, गरिबांच्या बाजूनेही न्यायाचा विपर्यास न करणे (निर्गम २३:१-३, ६-८). लाचखोरीचा निषेध. हे **निष्पक्ष आणि सत्यनिष्ठ न्यायावर** जोर देतात.
- **शब्बाथ वर्षाचा नियम:** सहा वर्षे जमीन पेरावी, पण सातव्या वर्षी तिला विश्रांती द्यावी (शब्बाथ वर्ष) (निर्गम २३:१०-११). हे केवळ जमिनीसाठीच नव्हे, तर गरिबांना आणि वन्यजीवांनाही खाऊ घालण्याची एक पद्धत होती.
- **वार्षिक सण:** इस्राएल लोकांनी वर्षातून तीन वेळा देवासमोर उपस्थित राहावे असे देवाने सांगितले: खमीराविना भाकरीचा सण (पसहा), कापणीचा सण (पेंटेकॉस्ट) आणि पिक जमवण्याचा सण (मंडपाचा सण) (निर्गम २३:१४-१७). हे सण देवाचे कृतज्ञता व्यक्त करण्यासाठी आणि त्याच्या महान कृत्यांचे स्मरण करण्यासाठी होते.
- **देवाचा दूत आणि संरक्षणाचे वचन:** देवाने आपल्या लोकांच्या पुढे एक दूत (अँजल) पाठवण्याचे वचन दिले, जो त्यांना मार्गात संरक्षण देईल आणि त्यांना प्रतिज्ञा केलेल्या देशात नेईल (निर्गम २३:२०-२२). जर त्यांनी दूताचे ऐकले, तर देवाने त्यांना आशीर्वाद देण्याचे आणि त्यांच्या शत्रूंना नष्ट करण्याचे वचन दिले.
- **आशीर्वाद आणि अटी:** देवाने त्यांना आशीर्वाद देण्याचे वचन दिले (आरोग्य, अन्न, दीर्घायुष्य) आणि शत्रूंना त्यांच्यासमोरून हळूहळू बाहेर काढण्याचे सांगितले (निर्गम २३:२५-३३). पण त्यासाठी त्यांना देवाच्या आज्ञा पाळाव्या लागतील आणि परदेशी देवांची उपासना करू नये, त्यांच्यासोबत करार करू नये.

सारांश: देव केवल नियम देत नाही, तर तो आपल्या आज्ञा पाळणाऱ्यांना भरपूर आशीर्वाद आणि संरक्षण देण्याचे वचन देतो. हे कायदे केवल धर्मिक नाहीत, तर सामाजिक सुव्यवस्था, आर्थिक न्याय आणि आरोग्यपूर्ण जीवनासाठी आवश्यक आहेत.

२४. अध्याय २४: कराराची स्थापना आणि देवाचे दर्शन

- **कराराची शिक्कामोर्तब :** मोशेने लोकांना देवाचे सर्व नियम सांगितले (निर्गम २४:३). लोकांनी पुन्हा एकदा सर्वकाही पाळण्याचे वचन दिले. मोशेने देवाची सर्व वचने लिहून काढली. दुसऱ्या दिवशी सकाळी त्याने पर्वताच्या पायथ्याशी एक वेदी आणि बारा दगडी खांब बांधले (निर्गम २४:४).
- **कराराचे बलिदान:** मोशेने इस्राएलच्या तरुणांना होमार्पण आणि शांत्यर्पणे करण्यासाठी पाठवले (निर्गम २४:५). मोशेने रक्ताचा अर्धा भाग भांड्यांमध्ये घेतला आणि अर्धा भाग वेदीवर शिंपडला (निर्गम २४:६).
- **रक्ताने कराराची स्थापना:** मोशेने कराराचे पुस्तक वाचले आणि लोकांनी "परमेश्वराने जे काही सांगितले आहे ते सर्व आम्ही करू आणि त्याचे ऐकू" असे पुन्हा कबूल केले (निर्गम २४:७). मग मोशेने उर्वरित रक्त लोकांवर शिंपडले आणि म्हटले, "पाहा, परमेश्वराने तुमच्याशी केलेल्या कराराचे हे रक्त आहे, या सर्व शब्दांनुसार" (निर्गम २४:८). हे रक्त करार देवासाठी पवित्र आणि लोकांसाठी बंधनकारक आहे हे दर्शवत होते.
- **देवाचे दर्शन:** मोशे, अहरोन, नादाब, अबीहू आणि इस्राएलचे सत्तर वडीलधारे पर्वतावर चढले (निर्गम २४:९). त्यांनी इस्राएलच्या देवाचे दर्शन घेतले (निर्गम २४:१०). त्याच्या पायाखाली नीलमणीच्या कबुतरासारखे काहीतरी होते, ते आकाशासारखे स्वच्छ होते. देवाने या थोर पुरुषांना नुकसान पोहोचवले नाही; त्यांनी देवाचे दर्शन घेतले आणि खाल्ले व प्याले (निर्गम २४:११). हे देवाच्या अपेक्षेपेक्षा कितीतरी जास्त दयाळूपणाचे आणि त्याच्या लोकांसोबतच्या नातेसंबंधाची खोली दर्शवते.
- **मोशे पर्वतावर:** मग देवाने मोशेला पुन्हा पर्वतावर येऊन नियम आणि आज्ञा असलेले दगडांचे कोरीव पाट्या (दहा आज्ञा) घेण्यासाठी बोलावले (निर्गम २४:१२). मोशे आणि त्याचा सेवक यहोशवा पर्वतावर चढले (निर्गम २४:१३). मोशे ४० दिवस आणि ४० रात्री पर्वतावर गेला, जिथे देवाची महिमा दिसत होती (निर्गम २४:१५-१८).

सारांश: हा अध्याय देवासोबतच्या कराराच्या स्थापनेचा कळस आहे. **रक्ताने कराराची शिक्कामोर्तब** करणे हे देवाच्या गंभीरपणाचे आणि त्याच्या तारणाच्या योजनेतील येशू ख्रिस्ताच्या रक्ताचे पूर्वचित्रण आहे. देवाचे दर्शन हे त्याच्या **पवित्रतेचे आणि कृपाळूपणाचे** एक अद्भुत मिश्रण आहे, जे त्याच्या लोकांसोबतच्या त्याच्या जवळच्या संबंधाची शक्यता दर्शवते.

या भागामध्ये, आपण देवाची पवित्रता, त्याचे नैतिक नियम आणि त्याच्या लोकांसोबत त्याने स्थापन केलेला करार पाहिला. पुढील भागामध्ये आपण निवासमंडपाच्या बांधकामासाठी देवाच्या सूचना आणि त्याच्या उपस्थितीचे महत्त्व अनुभवू.

निवासमंडप (निर्गम अध्याय २५-४०)

मिसरमधून सुटका आणि सिनाय पर्वतावर करार स्थापन झाल्यानंतर, देवाने इस्राएल लोकांना आपल्यासाठी एक पवित्र निवासस्थान बांधण्याची आज्ञा दिली. हे निवासमंडप केवळ एक इमारत नव्हते, तर ते देवाच्या **पवित्र उपस्थितीचे आणि त्याच्या लोकांमध्ये वस्ती करण्याच्या इच्छेचे** केंद्र होते. यातून लोकांना कळणार होते की देव त्यांच्याबरोबर आहे, त्यांच्यामध्ये चालतो आणि त्यांना मार्गदर्शन करतो. हे निवासमंडप येशू ख्रिस्ताच्या येण्याचे (योहान १:१४, 'शब्द देह झाला आणि त्याने आपल्यामध्ये वस्ती केली') एक महान पूर्वचित्रण होते.

१. निवासमंडप(अध्याय २५-३१)

हा भाग निवासमंडप, त्यातील वस्तू, याजकीय वस्त्रे, अभिषेक तेल आणि धूप यांच्या तपशीलवार सूचनांनी भरलेला आहे. प्रत्येक गोष्टीचा आकार, साहित्य, रंग आणि उद्देश याचा उल्लेख आहे, कारण प्रत्येक तपशीलाला आध्यात्मिक महत्त्व होते.

• अध्याय २५: पवित्र देणग्या आणि महत्वाच्या वस्तू

- **स्वैच्छिक अर्पणे:** देवाने मोशेला सांगितले की लोकांनी आपल्या इच्छेने आणि अंतःकरणातून सोने, चांदी, पितळ, निळे, जांभळे आणि किरमिजी रंगाचे सूत, सळईदार तागाचे कापड, शेळ्यांचे केस, लाल रंगाचे राममेषाचे कातडे, बदकाचे कातडे, बाभूळ लाकूड, तेल, मसाले, गोमेद रत्ने आणि इतर रत्ने दान करावीत

(निर्गम २५:२-७). हे दर्शवते की देवाच्या कार्यासाठी **इच्छेने दिलेले योगदान** महत्वाचे आहे.

- **निवासमंडप आणि देवाचे वास्तव्य:** देवाने सांगितले, "त्यांनी मला एक पवित्रस्थान करावे, **म्हणजे मी त्यांच्यामध्ये वास्तव्य करीन**" (निर्गम २५:८). हे देवाच्या लोकांसोबत राहण्याच्या त्याच्या तीव्र इच्छा होती.
- **कराराचा कोश :** ही निवासमंडपातील सर्वात पवित्र वस्तू होती (निर्गम २५:१०-२२). हा सोन्याने मढवलेल्या बाभूळ लाकडाचा बनलेला एक पेटी होती, ज्यात कराराचे पाट्या (दहा आज्ञा), मान्नाचे भांडे आणि अहरोनची कोंब आलेली काठी ठेवली होती. कोशाच्या झाकणावर (दयासन किंवा 'मर्सी सीट') दोन करूब (देवदूत) होते, जिथे देव मोशेशी बोलणार होता (निर्गम २५:२२). हे देवाच्या **पवित्र उपस्थितीचे आणि न्यायासन तसेच दयेचे केंद्र** होते.
- **दर्शन-भाकरीची मेज आणि दीपवृक्ष :** या वस्तूंबद्दलही तपशीलवार सूचना दिल्या होत्या (निर्गम २५:२३-४०). दर्शन-भाकरीची मेज देवाच्या पुरवठ्याचे आणि त्याच्या उपस्थितीचे प्रतीक होती, तर शुद्ध सोन्याचा दीपवृक्ष (किंवा समई) देवाच्या **प्रकाश आणि मार्गदर्शनाचे** प्रतिनिधित्व करत होता.

• **अध्याय २६: निवासमंडपाचे कापड आणि रचना**

- निवासमंडपाच्या पडद्यांसाठी तपशीलवार सूचना दिल्या आहेत (निर्गम २६:१-१४). हे पडदे निळे, जांभळे आणि किरमिजी रंगाचे सूत आणि सळईदार तागाचे कापड वापरून कलात्मक रीतीने केरूबच्या आकृतींसह बनवायचे होते. हे पडदे निवासमंडपाची भिंत बनवत होते आणि ते आतून अत्यंत सुंदर होते, देवाच्या निवासस्थानाची भव्यता दर्शवत होते.
- त्याच्या लाकडी चौकटी (फ्रेम), तुळ्या आणि दारे यांच्याबद्दलही सूचना दिल्या आहेत (निर्गम २६:१५-३०).
- **महापवित्र स्थान आणि पवित्र स्थान:** पडद्याने निवासमंडपाचे दोन भाग केले होते: 'पवित्र स्थान' आणि 'महापवित्र स्थान' (निर्गम २६:३१-३४). महापवित्र स्थानात कराराचा कोश ठेवला जाणार होता, जिथे देवाचे 'शेकिना' (महिमा) वास्तव्य करणार होते. हे देवाच्या **असीम पवित्रतेचे आणि मानवासाठी त्याच्या उपस्थितीचे प्रतीक** होते.

• **अध्याय २७: होमार्पणाची वेदी आणि प्रांगण**

- **होमार्पणाची वेदी:** ही पितळेची वेदी होती जिथे जनावरांचे बलिदान केले जात होते (निर्गम २७:१-८). ही वेदी पापाची क्षमा आणि देवाशी समेट घडवून आणण्यासाठी बलिदानाचे महत्त्व दर्शवते.
- **निवासमंडपाचे प्रांगण:** निवासमंडपाच्या सभोवतालच्या प्रांगणासाठी पडदे, खांब आणि प्रवेशद्वार कसे असावे याचे तपशील दिले आहेत (निर्गम २७:९-१९). हे प्रांगण निवासमंडपाचे पावित्र्य आणि देवाच्या समीप येण्याची मर्यादा दर्शवते.
- **दीपवृक्षासाठी तेल:** दीपवृक्षासाठी शुद्ध जैतुनाचे तेल कसे आणि कधी वापरावे याबद्दल सूचना (निर्गम २७:२०-२१).

• **अध्याय २८: याजकीय वस्त्रे: पावित्र्य आणि गौरव**

- देवाने अहरोन आणि त्याच्या मुलांना (नादाब, अबीहू, एलाजार, इथामार) याजकपदासाठी नेमले (निर्गम २८:१).
- त्यांच्यासाठी विशेष **पवित्र वस्त्रे** तयार करण्याची आज्ञा दिली, जी त्यांच्या सन्मानासाठी आणि गौरवासाठी असावी (निर्गम २८:२).
- **एफोद आणि न्यायनिवाड्याचे कवच :** याजकाच्या वस्त्रांमधील ही सर्वात महत्वाची होती. न्यायनिवाड्याच्या कवचावर इस्राएलच्या बारा वंशांची नावे कोरलेली बारा रत्ने होती (निर्गम २८:१५-२१). यातून याजक देवापुढे सर्व **इस्राएल लोकांचे प्रतिनिधित्व** करत होता हे दिसते. कवचामध्ये उरीम आणि थुम्मिम नावाचे दोन दगड होते, जे देवाच्या इच्छेबद्दल विचारण्यासाठी वापरले जात होते (निर्गम २८:३०).
- **इतर वस्त्रे:** याजकांच्या पागोट्यावर सोन्याच्या पट्टीवर "परमेश्वरासाठी पवित्र" असे कोरलेले होते (निर्गम २८:३६-३८). यातून त्यांची **उच्च पवित्रता आणि देवाला समर्पित सेवा** स्पष्ट होते.

• **अध्याय २९: याजकांचा अभिषेक**

- अहरोन आणि त्याच्या मुलांना याजकपदासाठी कसे अभिषेक करावे, याचे तपशीलवार वर्णन दिले आहे (निर्गम २९:१-३७). यात विशिष्ट बलिदान, अभिषेक तेल आणि रक्ताचा वापर केला होता.
- रक्ताचा वापर याजकांचे **शुद्धीकरण आणि समर्पण** दर्शवत होता. अभिषेक तेल त्यांना देवाच्या पवित्र आत्म्याने भरलेले दर्शवत होते, जे त्यांना त्यांच्या सेवेसाठी सक्षम करत होते.

- या बलिदान आणि विधींनी याजकांना देवासमोर पवित्रपणे उभे राहण्यास आणि लोकांच्या वतीने सेवा करण्यास लायक बनवले (निर्गम २९:४२-४६).
- **अध्याय ३०: धूप वेदी, प्रायश्चिताचा कर आणि इतर वस्तू**
 - **धूप वेदी:** पवित्र स्थानात धूप जाळण्यासाठी एक छोटी पितळेची वेदी होती (निर्गम ३०:१-१०). धूप देवाच्या उपस्थितीचे आणि लोकांच्या प्रार्थनांचे प्रतीक होते.
 - **प्रायश्चिताचा कर:** इस्राएल लोकांची जनगणना करताना प्रत्येक पुरुषाने अर्धा शेकेल देवाला प्रायश्चिताचा कर म्हणून द्यावा, असे सांगितले (निर्गम ३०:११-१६). हे देवाच्या समानतेचे आणि सर्वांसाठी प्रायश्चिताचे महत्त्व दर्शवते.
 - **पितळेचे कुंड :** याजकांनी पवित्र मंडपात प्रवेश करण्यापूर्वी आपले हात व पाय धुण्यासाठी हे कुंड वापरले (निर्गम ३०:१७-२१). हे शुद्धीकरण आणि पवित्रतेचे प्रतीक होते.
 - **अभिषेक तेल आणि पवित्र धूप:** अभिषेक तेल आणि पवित्र धूप कसे तयार करावे यासाठी विशिष्ट सूत्रे दिली आहेत (निर्गम ३०:२२-३८). हे अतिशय पवित्र होते आणि इतर कोणत्याही कारणासाठी वापरण्याची परवानगी नव्हती.
- **अध्याय ३१: कारागीर आणि शब्बाथची आठवण**
 - **देवाकडून नेमलेले कारागीर:** देवाने बसालेल नावाच्या व्यक्तीला (यहूदा वंशातील) निवासमंडप आणि त्यातील सर्व वस्तू बनवण्यासाठी विशेष कौशल्याने आणि देवाच्या आत्म्याने भरले (निर्गम ३१:१-५). अहलीयाब नावाच्या दुसऱ्या व्यक्तीलाही त्याच्यासोबत नेमले (निर्गम ३१:६). हे दर्शवते की देवाच्या कार्यासाठी केवळ धार्मिकताच नव्हे, तर कौशल्य आणि कला देखील महत्त्वाच्या आहेत, आणि देवच ती कौशल्ये देतो.
 - **शब्बाथची आठवण:** सर्व कामादरम्यान, शब्बाथ (सातव्या दिवशी विश्रांती) पाळण्याचे महत्त्व पुन्हा एकदा अधोरेखित केले (निर्गम ३१:१३-१७). शब्बाथ हे देव आणि इस्राएल लोकांमधील कराराचे एक चिन्ह होते, जे देवाच्या पवित्रतेचे आणि विश्रांतीच्या गरजेची आठवण करून देते.
 - **दहा आज्ञांचे पाट्या:** देवाने मोशेला साक्षीपत्राचे दोन पाट्या, देवाच्या बोटाने लिहिलेले, दिले (निर्गम ३१:१८).

सारांश: निवासमंडपाचे आदेश हे केवळ वास्तुशास्त्राचे तपशील नाहीत, तर देवाच्या पवित्र स्वभावाचे, त्याच्या लोकांमध्ये वस्ती करण्याच्या इच्छेचे आणि तारणाच्या योजनेचे ते प्रतीक

आहेत. प्रत्येक वस्तू ख्रिस्ताच्या आणि त्याच्या कार्याचे पूर्वचित्रण होते. देव आपल्या कार्यात मानवी कौशल्ये आणि समर्पण वापरतो.

२. देवाच्या क्रोधाचे प्रकटीकरण आणि कराराचे नूतनीकरण (अध्याय ३२-३४)

निवासमंडपाच्या आदेशांमध्ये एक अत्यंत महत्वाचा आणि दुःखद प्रसंग घडतो, जो देवाच्या क्रोध आणि दयेचा संघर्ष दाखवतो.

• अध्याय ३२: सोन्याचे वासरू: विश्वासघाताचा क्षण

- **अधीरता आणि मूर्तिपूजा:** मोशे पर्वतावर देवाबरोबर ४० दिवस आणि ४० रात्री राहिल्याने, लोक अधीर झाले (निर्गम ३२:१). त्यांनी अहरोनला आपल्यासाठी देव बनवण्याची मागणी केली. अहरोनने त्यांच्या सोन्याच्या दागिन्यांपासून **सोन्याचे वासरू** बनवले आणि लोकांनी म्हटले, "हेच इस्राएला, तुझे देव आहेत, ज्यांनी तुला मिसर देशातून बाहेर आणले!" (निर्गम ३२:४). त्यांनी मूर्तीची पूजा केली आणि यज्ञ केले. हा देवाशी केलेल्या कराराचा **भयंकर भंग** होता.
- **देवाचा क्रोध आणि मोशेची मध्यस्थी:** देवाला लोकांचा हा विश्वासघात पाहिल्यावर अत्यंत क्रोध आला (निर्गम ३२:७-८). त्याने मोशेला सांगितले की तो या लोकांना नष्ट करेल आणि मोशेपासून एक महान राष्ट्र निर्माण करेल (निर्गम ३२:१०). पण मोशेने देवाकडे **अत्यंत तळमळीने मध्यस्थी** केली, त्याने देवाच्या नावाचा आणि कराराचा आधार घेतला (निर्गम ३२:११-१३). देवाचा क्रोध शांत झाला (निर्गम ३२:१४).
- **मोशेचा राग आणि पाट्या फोडणे:** मोशे खाली उतरल्यावर त्याने सोन्याचे वासरू आणि लोकांचे नाचणे पाहिले (निर्गम ३२:१९). त्याला इतका राग आला की त्याने दहा आज्ञांचे पाट्या दगडावर आपटून फोडून टाकले (निर्गम ३२:१९). हे कराराच्या भंगाचे प्रतीक होते.
- **शिक्षा आणि प्रायश्चित्त:** मोशेने वासरूला जाळले, वाटले आणि पाण्यासोबत लोकांना प्यायला लावले. लेवी वंशातील लोकांनी आज्ञा पाळली आणि सुमारे ३००० लोकांना

ठार केले (निर्गम ३२:२५-२८). मोशेने दुसऱ्या दिवशी पुन्हा देवाकडे लोकांच्या पापासाठी प्रायश्चित्त करण्याची विनंती केली (निर्गम ३२:३०-३२).

सारांश: मानवी स्वभाव किती पटकन देवाचा विसर पडतो आणि मूर्तिपूजेकडे वळतो हे सोन्याच्या वासराने दाखवून दिले. मोशेची मध्यस्थी देवाच्या क्रोधातून लोकांना कसे वाचवते हे दर्शवते आणि मध्यस्थाची गरज किती महत्वाची आहे हे यातून शिकायला मिळते.

• अध्याय ३३: देवाच्या उपस्थितीची गरज

- **देवाचा नकार आणि मोशेची विनंती:** देवाचा क्रोध शांत झाला असला तरी, त्याने इस्राएल लोकांना प्रतिज्ञा केलेल्या देशात नेण्याचे मान्य केले, परंतु तो स्वतः त्यांच्यासोबत जाणार नाही असे सांगितले, कारण ते 'हट्टी लोक' होते आणि तो त्यांना मार्गात नष्ट करेल अशी भीती होती (निर्गम ३३:१-५).
- **मोशेची मध्यस्थी आणि देवाचे प्रकटीकरण:** मोशेने देवासमोर तळमळीने प्रार्थना केली आणि देवाची उपस्थिती त्यांच्यासोबत असण्याची विनंती केली, कारण त्याशिवाय ते इतर राष्ट्रांपासून कसे ओळखले जातील? (निर्गम ३३:१२-१६). देवाने मोशेचे ऐकले आणि म्हटले, "तू जे मागितले आहेस ते मी करीन, कारण मी तुझ्यावर संतुष्ट आहे आणि तुला नावांनी ओळखतो" (निर्गम ३३:१७).
- **देवाच्या गौरवाचे दर्शन:** मोशेने देवाचे दर्शन मागितले (निर्गम ३३:१८). देवाने त्याला एका खडकाच्या कपारीत ठेवले आणि आपली तेज त्याच्यासमोरून 'पार केली' (निर्गम ३३:२१-२३). देवाने आपले नाव आणि त्याचे गुण (दयाळू, कृपाळू, मंदक्रोध) घोषित केले, पण त्याला आपला चेहरा पाहण्याची परवानगी दिली नाही, कारण कोणीही देवाला पाहून जिवंत राहू शकत नाही.

सारांश: देवाची उपस्थिती ही त्याच्या लोकांच्या जीवनासाठी आणि त्यांच्या प्रवासासाठी सर्वात महत्वाची गोष्ट आहे. मोशेची प्रामाणिक मध्यस्थी आणि देवाच्या महिमेचे दर्शन करण्याची त्याची तीव्र इच्छा देवाच्या दयाळूपणाचे आणि त्याच्या लोकांशी संबंध ठेवण्याच्या त्याच्या इच्छेचे एक शक्तिशाली प्रकटीकरण आहे.

• अध्याय ३४: कराराचे नूतनीकरण

- **नवीन आज्ञांचे पाट्या:** देवाने मोशेला पुन्हा दोन दगडांचे पाट्या तयार करण्यास सांगितले, जेणेकरून देवाने पूर्वी फोडलेले आज्ञांचे पाट्या पुन्हा त्यावर लिहू शकेल (निर्गम ३४:१-४).

देवाच्या स्वभावाचे प्रकटीकरण: परमेश्वराने त्याच्या समोरून जाताना अशी घोषणा केली “परमेश्वर, परमेश्वर, दयाळू व कृपाळू देव, मंदक्रोध, दयेचा व सत्याचा सागर, हजारो जणांवर दया करणारा, अन्याय, अपराध व पाप ह्यांची क्षमा करणारा, (पण अपराधी जनांची) मुळीच गय न करणारा, असा तो वडिलांच्या दुष्टाईबद्दल पुत्रपौत्रांचा तिसऱ्या व चौथ्या पिढीपर्यंतही समाचार घेतो.” निर्गम ३४:६,७

- (निर्गम ३४:६-७). हे देवाच्या न्याय आणि दयेचे संतुलन दाखवते.
- **कराराचे नियम:** देवाने मोशेशी पुन्हा करार केला आणि मूर्तिपूजा, परदेशी लोकांशी विवाह आणि पवित्र सणांच्या पालनाविषयी नियम पुन्हा सांगितले (निर्गम ३४:१०-२६).
- **मोशेचा तेजस्वी चेहरा:** मोशे देवासोबत ४० दिवस आणि ४० रात्री राहिल्यानंतर खाली उतरला, तेव्हा त्याच्या चेहऱ्यावर देवाचे तेज चमकत होता (निर्गम ३४:२९). लोकांना त्याला पाहण्याची भीती वाटली, म्हणून त्याने आपला चेहरा बुरख्याने झाकला (निर्गम ३४:३३-३५).

सारांश: देवाचा स्वभाव बदलत नाही, जरी मानवी विश्वासघात झाला तरी तो आपल्या कराराशी विश्वासू राहतो. देवाच्या सान्निध्यात राहिल्याने माणसाच्या जीवनात बदल घडतो आणि त्याला देवाच्या महिमेचे प्रतिबिंब मिळते.

३. निवासमंडपाचे प्रत्यक्ष बांधकाम (अध्याय ३५-४०)

या भागांमध्ये देवाने दिलेल्या सूचनांनुसार निवासमंडपाचे आणि त्यातील सर्व वस्तूंचे प्रत्यक्ष बांधकाम कसे केले गेले, याचे तपशीलवार वर्णन आहे. हे अध्याय २५-३१ मध्ये दिलेल्या आदेशांची पुनरावृत्तीच आहे, पण येथे प्रत्यक्ष कृती आणि आज्ञापालनाचे महत्त्व अधोरेखित होते.

• **अध्याय ३५: स्वैच्छिक देणग्या आणि कुशल कारागीर**

- मोशेने इस्राएल लोकांना शब्बाथ पाळण्यास सांगितले.
- त्यानंतर त्याने निवासमंडपासाठी आणि त्यातील वस्तूंसाठी स्वैच्छिक देणग्या गोळा करण्यास सांगितले (निर्गम ३५:४-९).
- लोकांनी मोठ्या उत्साहाने सोने, चांदी, पितळ आणि इतर मौल्यवान वस्तू दिल्या (निर्गम ३५:२१-२९). हे लोकांच्या देवाच्या कार्यासाठी असलेल्या उत्स्फूर्त योगदानाला दर्शवते.
- बसालेल आणि अहलीयाब यांच्यासारख्या कुशल कारागिरांना (देवाने आत्म्याने भरलेले) काम करण्याची नेमणूक केली (निर्गम ३५:३०-३५).

• **अध्याय ३६-३९: निवासमंडपाचे आणि वस्तूंचे बांधकाम**

- या अध्यायांमध्ये निवासमंडपाचे कापड, त्याचे लाकडी चौकट, कराराचा कोश, दर्शन-भाकरीची मेज, दीपवृक्ष, धूप वेदी, होमार्पणाची वेदी, पितळेचे कुंड, प्रांगण आणि याजकीय वस्त्रे यांच्या बांधकामाचे तपशीलवार वर्णन आहे (निर्गम ३६:८ - ३९:३१).
- प्रत्येक वस्तूला देवाच्या आज्ञेनुसार आणि आराखड्यानुसार कसे बनवले गेले याचा उल्लेख वारंवार येतो (उदा. "परमेश्वराने मोशेला आज्ञा दिल्याप्रमाणे त्यांनी ते केले"). हे देवाच्या वचनाचे सूक्ष्म आणि निष्ठावान आज्ञापालन दर्शवते.
- याजकीय वस्त्रांचे बांधकाम देखील पूर्ण झाले, ज्यात महायाजकाचे एपोध आणि न्यायनिवाड्याचे कवच समाविष्ट होते (निर्गम ३९:१-३१).

• **अध्याय ४०: निवासमंडपाची स्थापना आणि देवाच्या गौरवाचे आगमन**

- देवाने मोशेला निवासमंडप कधी आणि कसे स्थापित करावे याबद्दल अंतिम सूचना दिल्या (निर्गम ४०:१-१५).
- मोशेने देवाने आज्ञा दिल्याप्रमाणे सर्वकाही केले (निर्गम ४०:१६). त्याने निवासमंडप उभारले, त्याचे पडदे लावले, त्यातील सर्व वस्तू त्यांच्या योग्य जागी ठेवल्या (निर्गम ४०:१७-३३).
- **देवाच्या गौरवाचे आगमन:** जेव्हा सर्व बांधकाम पूर्ण झाले आणि निवासमंडप स्थापित झाले, तेव्हा मेघाने निवासमंडपाला झाकले आणि परमेश्वराच्या तेजाने ते भरून गेले (निर्गम ४०:३४). मोशे निवासमंडपात प्रवेश करू शकला नाही, कारण मेघाने ते झाकले होते आणि परमेश्वराच्या तेजाने ते भरले होते.

- **स्थलांतर आणि देवाचे मार्गदर्शन:** त्यांच्या सर्व प्रवासात, जर मेघ निवासमंडपावरून वर उठला, तर इस्राएल लोक पुढे प्रवास करत असत; पण जर तो उठला नाही, तर ते पुढे जात नसत. कारण दिवसा परमेश्वराचा मेघ निवासमंडपावर असे, आणि रात्री त्यात आग असे (निर्गम ४०:३६-३८).

सारांश: निवासमंडपाचे बांधकाम हे देवाच्या प्रत्येक तपशीलावरील लक्ष आणि त्याच्या पवित्रतेवरील जोर दर्शवते. हे मानवी आज्ञापालन आणि देवाच्या कार्यासाठी आवश्यक असलेले समर्पण यावर प्रकाश टाकते. निवासमंडप केवळ एक इमारत नसून, देवाच्या उपस्थितीचे आणि त्याच्या लोकांसोबतच्या नातेसंबंधाचे जिवंत प्रतीक होते. देवाचा महिमा निवासमंडपात उतरणे हे त्याच्या वचनाच्या आणि त्याच्या लोकांसोबत राहण्याच्या इच्छेच्या पूर्णतेची भव्य साक्ष होती.

या भागामध्ये, आपण देवाच्या पवित्र निवासस्थानाचे आदेश, मानवी अपयश आणि देवाचा अढळ विश्वासूपणा तसेच निवासमंडपाचे प्रत्यक्ष बांधकाम आणि देवाच्या महिमेचे आगमन पाहिले. निर्गम पुस्तक येथे देवाच्या त्याच्या लोकांसोबत राहण्याच्या इच्छेच्या पूर्णतेसह आहे.